

Міністерство освіти і науки України
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ННІ – Навчально-науковий інститут прикладної економіки і менеджменту
ім. Г.Е.Вейнштейна

Кафедра – Обліку та аудиту

Ступінь вищої освіти – перший (бакалавр)

Спеціальність – 071 «Облік і оподаткування»

Освітня програма – «Облік і аудит»

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

на тему: «Основні засоби ЗАТ «Одесакондитер»: фінансовий облік та управлінський економічний аналіз»

ШИФР КРБ.ОтаА.1.465-03.1.6

Здобувачки: _____ Маланюк В.І.

Керівник: _____ доц. Васьковська К.О.

Кваліфікаційна робота допускається до захисту

Рішення кафедри від «6» червня 2024 р., протокол № 15.

Завідувач кафедри

обліку та аудиту _____ Валерій НЕМЧЕНКО

Одеса – 2024 рік

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ННІ – Навчально-науковий інститут прикладної економіки і менеджменту ім. Г.Е.Вейнштейна

Кафедра – Обліку та аудиту

Ступінь вищої освіти – перший (бакалавр)

Спеціальність – 071 «Облік і оподаткування»

Освітня програма – «Облік і аудит»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Зав. кафедри обліку та аудиту

«_____» _____ 2023 р.

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧКИ

Маланюк Віри Іванівни

1. Тема роботи: *«Основні засоби ЗАТ «Одесакондитер»: фінансовий облік та управлінський економічний аналіз»*

Затверджена наказом ОНТУ від 18 серпня 2022 р. наказ № 465-03

2. Термін здачі здобувачем закінченої роботи *6 червня 2024 р.*

3. Вихідні дані до роботи: *Звітні дані про діяльність підприємства за 2021-2022р.р.*

4. Перелік питань, які потрібно розробити: *Сутність, значення та законодавча база обліку основних засобів. Техніко-економічна характеристика підприємства та аналіз основних засобів за два роки на ньому. Організація бухгалтерського обліку на підприємстві та обліку основних засобів на ньому. Висновки та пропозиції.*

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень) *таблиць – 14, рисунків – 2.*

6. Консультанти по роботі, із зазначенням розділів роботи, що стосуються їх:

Розділ	Консультант (вчене звання, П.І. п-Б)	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв

7. Дата видачі завдання **15 лютого 2024 р.**

Керівник _____ Васьковська К.О.

Завдання прийняв до виконання _____ Маланюк В.І.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1. <i>Розробка теоретичного розділу кваліфікаційної роботи</i>	15.02.24 - 15.03.24	
2. <i>Техніко-економічна характеристика підприємства та економічний аналіз за напрямом кваліфікаційної роботи за два роки</i>	16.03.24 - 21.04.24	
3. <i>Організація бухгалтерського обліку на підприємстві та обліку за напрямом кваліфікаційної роботи на ньому</i>	22.04.24 - 25.05.24	
4. <i>Оформлення кваліфікаційної роботи</i>	26.05.24 - 06.06.24	

Здобувачка-бакалавр _____ Маланюк В.І.

Керівник роботи _____ Васьковська К.О.

Несу відповідальність за ідентичність електронного та друкованого варіантів кваліфікаційної роботи, даю згоду на обробку персональних даних та не заперечую проти розміщення кваліфікаційної роботи на офіційних web-ресурсах ОНТУ.

Підтверджую, що в кваліфікаційній роботі відсутні порушення норм академічної доброчесності.

Здобувачка-бакалавр Маланюк В.І. _____

АНОТАЦІЯ

кваліфікаційної роботи на тему:

Основні засоби ЗАТ «Одесакондитер»: фінансовий облік та управлінський економічний аналіз

Основні засоби як головний елемент матеріально-технічної бази промислового підприємства завжди відіграють вагомую роль та мають використовуватися раціонально й ефективно. Ефективність використання основних засобів залежить від правильної організації процесу своєчасного одержання повної та надійної інформації для прийняття ефективних управлінських рішень. В наслідок чого зростає роль та значення ефективної організації обліку та аналізу основних засобів як однієї з найважливіших функцій управління підприємством.

Кваліфікаційна робота складається з трьох розділів.

У першому розділі розглядаються теоретичні питання економічної сутності основних засобів, склад, класифікація та методи оцінки, синтетичний та аналітичний облік основних засобів, облік амортизації основних засобів, порядок проведення переоцінки та інвентаризації основних засобів на підприємстві, нормативно-правова база податкового обліку основних засобів.

У другому розділі надано техніко-економічну характеристику ЗАТ «Одесакондитер», проведено фінансово-економічний аналіз діяльності підприємства та аналіз ефективності використання основних засобів за два роки.

У третьому розділі визначено особливості організації бухгалтерського обліку та обліку основних засобів на досліджуваному підприємстві.

У завершальній частині кваліфікаційної роботи бакалавра сформульовані висновки та пропозиції по удосконаленню організації бухгалтерського обліку основних засобів на досліджуваному підприємстві ЗАТ «Одесакондитер».

Кваліфікаційна робота містить:

текстової частини	– 73 с.
таблиць	– 14
рисуноків	– 2
додатків	– 1

ЗМІСТ

	с.
ВСТУП.....	5
1. МЕТОДОЛОГІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	8
1.1. Економічна сутність, склад, класифікація та методи оцінки основних засобів.....	8
1.2. Синтетичний та аналітичний облік основних засобів. Документальне оформлення їх руху.....	12
1.3. Облік амортизації основних засобів.....	22
1.4. Переоцінка основних засобів і відображення її наслідків в обліку.....	27
1.5. Інвентаризація основних засобів.....	30
1.6. Нормативно-правова база податкового обліку основних засобів.....	31
2. ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ЗАТ	
«ОДЕСАКОНДИТЕР».....	42
2.1. Техніко-економічна характеристика ЗАТ «Одесакондитер».....	42
2.2. Аналіз ефективності використання основних засобів.....	49
3. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ У ЗАТ	
«Одесакондитер».....	56
3.1. Організація бухгалтерського обліку на підприємстві.....	56
3.2. Організація обліку основних засобів у ЗАТ «Одесакондитер».....	61
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	71
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	74
ДОДАТКИ	80

ВСТУП

Актуальність теми. Питання ефективної організації бухгалтерського обліку та проведення аналізу ефективності використання основних засобів на підприємстві завжди були актуальними, оскільки будь-яка діяльність потребує використання засобів праці.

Основні засоби як головний елемент матеріально-технічної бази промислового підприємства відіграють велику роль в діяльності підприємства та мають використовуватися раціонально і ефективно. Ефективність використання основних засобів залежить від організації своєчасного одержання надійної та повної інформації щодо їх руху та процесу використання. А отже зростає роль та значення обліку як однієї з найважливіших функцій управління.

На будь-яких підприємствах особлива увага приділяється раціональному використанню основних засобів, оскільки від цього залежить ефективність діяльності самого підприємства та розмір отриманого прибутку. Саме тому кожне підприємство намагається постійно вишукувати резерви підвищення ефективності використання основних засобів. Виявити ці резерви та контролювати виконання заходів щодо їх використання можна лише за допомогою глибокого економічного аналізу.

Роль основних засобів у процесі виробництва, особливості їх відтворення в умовах ринкової економіки зумовлює особливі вимоги до інформації про їх наявність, рух, стан і ефективність використання.

Бухгалтерський облік основних засобів на підприємствах повинен забезпечувати їх збереження та найбільш ефективне використання, правильне документальне оформлення та своєчасне відображення їх руху в поточному обліку, а також правильну оцінку в балансі та фінансових звітах.

Існує ряд проблем, які негативно впливають на процес управління виробництвом і знижують ефективність використання основних засобів. Україна має великий економічний потенціал, ефективність її господарства

залежить від того, як використовується цей потенціал, зокрема основні виробничі засоби. Протягом тривалого періоду основні засоби надходять на підприємство і передаються в експлуатацію; зношуються в результаті експлуатації; піддаються ремонту, за допомогою якого відновлюються їх фізичні якості; переміщуються всередині підприємства; вибувають з підприємства внаслідок реалізації або прийняття рішення щодо недоцільності їх подальшого використання (ліквідація).

На сьогоднішній день перед працівниками бухгалтерії постає ряд проблем, пов'язаних з необхідністю ведення обліку основних засобів по двох незгоджених напрямках: бухгалтерського та податкового обліку. Більше всього виникає питань стосовно порядку нарахування амортизації основних засобів, обліку витрат на ремонт, вибуття об'єктів тощо. Крім того, існує багато протиріч при тлумаченні тих чи інших законодавчих та нормативних актів.

Значний внесок у розробку теоретичних основ, використання основних засобів та управління ними внесли такі вчені-економісти, як Черниш С.С., Деєва Н.М., Бондар Н.М., Подольська В.О., Кругляк Б.С., Грабовецький Б. Є., Яшан Ю.В., Бобко Н.А., Гуляєва Н.М., Сьомко О.В., Омельченко Л.І. та ін. Отримані ними результати теоретичних та практичних розробок мають велике значення для розвитку та удосконалення організації обліку основних засобів та проведення аналізу ефективності їх використання.

Мета кваліфікаційної роботи бакалавра полягає у вивченні теоретичних основ бухгалтерського обліку основних засобів, проведенні аналізу ефективності їх використання, організації бухгалтерського обліку основних засобів на досліджуваному підприємстві з метою надання пропозицій щодо покращення його діяльності.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі завдання:

– визначити економічну сутність основних засобів, теоретичних та законодавчих основ їхнього обліку;

- визначити порядок документального оформлення обліку основних засобів на підприємстві;
- ознайомитися з особливостями веденням синтетичного та аналітичного обліку основних засобів;
- провести фінансово-економічний аналіз діяльності підприємства, аналіз ефективності використання основних засобів;
- ознайомитися з організацією бухгалтерського обліку та обліку основних засобів у ЗАТ «Одесакондитер»;
- розробити заходи, щодо покращення обліку та аналізу основних засобів на досліджуваному підприємстві.

Предметом дослідження є теоретичні основи обліку та аналізу основних засобів на підприємстві та нормативно-правова база їх обліку.

Об'єктом дослідження є діяльність підприємства ЗАТ «Одесакондитер».

Методи дослідження. Для вивчення предмету дослідження в роботі застосовуються різні методи та прийоми аналізу: аналіз, синтез, порівняння показників, аналітичне групування, структурний аналіз, конкретизація, розрахунок середніх і відносних величин, складання аналітичних таблиць, метод ланцюгових підстановок, методи економічної статистики, методи фінансового аналізу.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі акти України, міжнародні та національні стандарти бухгалтерського обліку, постанови Верховної Ради України, Кабінету Міністрів, напрацювання вітчизняних та зарубіжних вчених, які проводили дослідження в даній сфері, а також дані первинного, аналітичного і синтетичного обліку ЗАТ «Одесакондитер», фінансова звітність, дані статистичної звітності, довідкові матеріали.

При написанні кваліфікаційної роботи бакалавра були використані нормативно-правові документи, періодичні видання, книги, інтернет-ресурси, а також внутрішні документи ЗАТ «Одесакондитер».

1. МЕТОДОЛОГІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

1.1. Економічна сутність, склад, класифікація та методи оцінки основних засобів

Відповідно до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби», основні засоби – це матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних, соціальних і культурно-побутових функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше року (або операційного циклу, якщо він довший за рік). [31]

Основні засоби – це капітальні вкладення, які беруть участь у виробництві протягом тривалого терміну та які обліковуються в грошовому, вартісному виразі.

Об'єкт основних засобів визнається як актив тоді, коли існує імовірність того, що підприємство отримає в майбутньому економічні вигоди, пов'язані з використанням активу, і його вартість може бути достовірно визначена. [31]

В організації правильного обліку основних засобів головною є науково обґрунтована їх класифікація за найважливішими економічними і технічними ознаками.

Відповідно до типової класифікації основні засоби групуються за галузями економічної діяльності, а також, виходячи з їх виробничого призначення та характеру здійснюваних функцій, за видами (групами та підгрупами) (рис. А1 додатку А). [1, 14, 19, 38, 43]

Залежно від характеру участі основних засобів у процесі діяльності вони поділяються на виробничі й невиробничі.

До виробничих (промислових) основних засобів належать: виробничі будівлі та споруди, передавальні пристрої, силові машини й устаткування, робочі машини та устаткування, транспортні засоби, обчислювальна техніка та інше.

До складу невиробничих (непромислових) основних засобів включаються: житлові будинки, будинки готелів, гуртожитків, будинків культури, лікарень тощо.

НП(С)БО 7 «Основні засоби» передбачає такі групи основних засобів, однакових за технічними характеристиками, призначенням і способом використання [31]:

– основні засоби земельні ділянки; капітальні витрати на поліпшення земель, не пов'язані з будівництвом; будинки, споруди та передавальні пристрої; машини та обладнання; транспортні засоби; інструменти, прилади, інвентар (меблі); тварини які не пов'язані із сільськогосподарською діяльністю; багаторічні насадження, які не пов'язані із сільськогосподарською діяльністю, а також плодоносні рослини; інші основні засоби.

– інші необоротні матеріальні активи: бібліотечні фонд; малоцінні необоротні матеріальні активи; тимчасові (нетитульні) споруди; природні ресурси; інвентарна тара; предмети прокату; інші необоротні матеріальні активи. [31]

Для правильної організації обліку основних засобів важливе значення має єдиний принцип їх оцінки. Розрізняють такі види оцінки основних засобів: первинну, залишкову, відновну і ліквідаційну.

Основні засоби підприємства й організації в бухгалтерському обліку відображають за первинною вартістю, під якою розуміють фактичну собівартість спорудження, виготовлення або придбання об'єктів основних засобів, включаючи витрати на доставку й установку на місці використання з урахуванням страхових платежів під час перевезення, державну реєстрацію

та інші витрати, тобто фактичну собівартість, яку об'єкти основних засобів мали на час введення в експлуатацію. [31]

Згідно з Національним положенням (стандартом) 7 Первісна вартість об'єкта основних засобів складається з таких витрат [31]:

- суми, що сплачують постачальникам активів та підрядникам за виконання будівельно-монтажних робіт (без непрямих податків);
- реєстраційні збори, державне мито та аналогічні платежі, що здійснюються в зв'язку з придбанням (отриманням) прав на об'єкт основних засобів;
- суми ввізного мита;
- суми непрямих податків у зв'язку з придбанням (створенням) основних засобів (якщо вони не відшкодовуються підприємству);
- витрати зі страхування ризиків доставки основних засобів;
- витрати на транспортування, установку, монтаж, налагодження основних засобів;
- інші витрати, безпосередньо пов'язані з доведенням основних засобів до стану, у якому вони придатні для використання із запланованою метою.

Витрати на оплату відсотків за користування кредитом не включаються до первинної вартості основних засобів, придбаних (створених) повністю або частково за рахунок позикового капіталу. [31]

У випадку, якщо об'єкт основних засобів придбано в результаті бартерного обміну (або обміну з частковою доплатою грошовими коштами), його оцінка залежить від того, відбувся обмін подібними чи неподібними активами.

Подібними вважаються об'єкти основних засобів, які виконують однакову функцію і мають однакову вартість.

Первинна вартість основних засобів, придбаних в результаті обміну на подібній об'єкт, дорівнює залишковій вартості переданого об'єкта основних засобів.

Проте якщо залишкова вартість переданого об'єкта перевищує його справедливу вартість, то такий об'єкт приймається на облік за його справедливою вартістю з включенням різниці до фінансових результатів (витрат) звітнього періоду.

При придбанні основних засобів у порядку обміну на неподібний об'єкт переданий об'єкт основних засобів приймається на облік за його справедливою вартістю, збільшеною (зменшеною) на суму доплати, яка була передана (одержана) під час обміну.

Первинною вартістю безоплатно отриманих основних засобів, а також отриманих у результаті об'єднання підприємств є їх справедлива вартість на дату отримання.

При цьому під справедливою вартістю розуміють суму, через яку може бути здійснений обмін активу або оплата зобов'язань в результаті операцій між поінформованими, заінтересованими і незалежними сторонами. Первинною вартістю об'єктів основних засобів, внесених до статутного капіталу підприємства, визнається узгоджена засновниками (учасниками) підприємства їх справедлива вартість. [14, 31, 38]

Зміна первинної вартості основних засобів допускається тільки у разі:

- реконструкції, добудови, дообладнання, технічного переозброєння;
- переоцінки балансової вартості основних засобів;
- часткової ліквідації відповідних об'єктів. [31]

Первинна вартість основних засобів, за вирахуванням суми зносу, нарахованої за час експлуатації їх, називається залишковою вартістю. Вона є показником реальної вартості основних засобів на звітну дату.

Під відновною вартістю основних засобів розуміють вартість відтворення їх (спорудження, виготовлення, придбання) в сучасних умовах при сучасному рівні цін, норм і розцінок. Інформація про відновну вартість основних засобів має велике значення для планування подальших капітальних інвестицій.

Під ліквідаційною вартістю основних засобів розуміють суму грошових коштів або вартість інших активів, яку підприємство очікує одержати від реалізації (ліквідації) основних засобів після закінчення строку їх корисного використання (експлуатації) за вирахуванням витрат, пов'язаних з реалізацією (ліквідацією). При цьому строк корисного використання визначається як очікуваний період часу, протягом якого основні засоби будуть використовуватися підприємством, або обсяг продукції (робіт, послуг), які підприємство очікує отримати від їх використання. [14, 31, 38]

1.2. Синтетичний та аналітичний облік основних засобів.

Документальне оформлення їх руху

Для обліку основних засобів на підприємстві використовується рахунок 10 «Основні засоби».

Рахунок 10 «Основні засоби» призначено для обліку й узагальнення інформації про наявність та рух власних або отриманих на умовах фінансової оренди об'єктів і орендованих цілісних майнових комплексів, які віднесені до складу основних засобів, а також об'єктів інвестиційної нерухомості. [22]

За дебетом рахунку 10 «Основні засоби» відображається надходження (придбаних, створених, безоплатно отриманих) основних засобів на баланс підприємства, які обліковуються за первісною вартістю, сума витрат, яка пов'язана з поліпшенням об'єкта (модернізація, модифікація, добудова, дообладнання, реконструкція тощо), що призводить до збільшення майбутніх економічних вигод, первісно очікуваних від використання об'єкта; сума дооцінки вартості об'єкта основних засобів, за кредитом – вибуття основних засобів внаслідок продажу, безоплатної передачі або невідповідності критеріям визнання активом, а також у разі часткової ліквідації об'єкта основних засобів, сума уцінки основних засобів. За дебетом рахунку 10

також відображається сума створеного забезпечення, зокрема на передбачену законодавством рекультивацію порушених земель. [22]

Рахунок 10 «Основні засоби» має такі субрахунки [22, 34]:

- 100 «Інвестиційна нерухомість»
- 101 «Земельні ділянки»
- 102 «Капітальні витрати на поліпшення земель»
- 103 «Будинки та споруди»
- 104 «Машини та обладнання»
- 105 «Транспортні засоби»
- 106 «Інструменти, прилади та інвентар»
- 107 «Тварини»
- 108 «Багаторічні насадження та плодоносні рослини»
- 109 «Інші основні засоби»

На субрахунку 100 «Інвестиційна нерухомість» ведеться облік наявності та руху об'єктів інвестиційної нерухомості.

На субрахунку 101 «Земельні ділянки» ведеться облік земельних ділянок.

На субрахунку 102 «Капітальні витрати на поліпшення земель» ведеться облік капітальних вкладень у поліпшення земель (меліоративні, осушувальні, іригаційні та інші роботи).

На субрахунку 103 «Будинки та споруди» ведеться облік наявності та руху будинків, споруд, їх структурних компонентів та передавальних пристроїв, а також житлових будівель.

На субрахунках 104 «Машини та обладнання», 105 «Транспортні засоби», 106 «Інструменти, прилади та інвентар» ведеться облік відповідно машин та обладнання, транспортних засобів, інструментів, приладів та інвентарю.

На субрахунку 107 «Тварини» ведеться облік тварин, які не пов'язані із сільськогосподарською діяльністю.

На субрахунку 108 «Багаторічні насадження та плодоносні рослини» ведеться облік багаторічних насаджень, які не пов'язані із сільськогосподарською діяльністю, а також плодоносних рослин.

На субрахунку 109 «Інші основні засоби» ведеться облік основних засобів, які не включені до інших субрахунків рахунку 10.

Аналітичний облік основних засобів ведеться щодо кожного об'єкта окремо. [22]

Кореспонденція рахунку 10 «Основні засоби» наведена в табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Кореспонденція рахунку 10 «Основні засоби»

Рахунок 10 «Основні засоби» кореспондує:			
за дебетом з кредитом рахунків:		за кредитом з дебетом рахунків:	
13	«Знос (амортизація) необоротних активів»	13	«Знос (амортизація) необоротних активів»
15	«Капітальні інвестиції»	18	«Довгострокова дебіторська заборгованість та інші необоротні активи»
18	«Довгострокова дебіторська заборгованість та інші необоротні активи»	28	«Товари»
37	«Розрахунки з різними дебіторами»	37	«Розрахунки з різними дебіторами»
41	«Пайовий капітал»	42	«Додатковий капітал»
42	«Додатковий капітал»	84	Виключено
46	«Неоплачений капітал»	85	Виключено
47	«Забезпечення майбутніх витрат і платежів»	94	«Інші витрати операційної діяльності»
48	«Цільове фінансування і цільові надходження»	97	«Інші витрати»
53	«Довгострокові зобов'язання з оренди»		
64	«Розрахунки за податками та платежами»		
68	«Розрахунки за іншими операціями»		
74	«Інші доходи»		

* складено на підставі [22]

Надходження основних засобів на підприємство здійснюється способом:

- 1) створення за допомогою будівництва (підрядним або господарським способом) і виготовлення власними силами;
- 2) придбання за грошові кошти;
- 3) одержання внесків у статутний капітал: від резидентів та від нерезидентів;
- 4) переведення з оборотних активів (товарів, готової продукції тощо);
- 5) безоплатного отримання;
- 6) одержання в обмін на подібні та неподібні об'єкти;
- 7) оприбуткування раніше не облікованих на балансі;
- 8) переведення неправильно зарахованих раніше до складу малоцінних і швидкозношуваних предметів.

Створені та куплені основні засоби зараховуються на баланс підприємства за первісною вартістю, що являє собою фактичну вартість їх створення чи придбання або справедливу вартість за іншими надходженнями, крім переведення з малоцінних предметів. [27]

Справедлива вартість визначається на підставі цін ринків України чи цін міжнародних ринків залежно від того, звідки одержано об'єкт основних засобів.

Первісна вартість об'єктів, переведених до основних засобів з оборотних активів, товарів, готової продукції тощо дорівнює їхній собівартості, яка визначається згідно з національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» та 16 «Витрати» [31, 32].

Уведення в експлуатацію придбаних і створених і зарахування іншого надходження основних засобів проводиться згідно з Актом приймання-передання основних засобів типової форми № ОЗ-1, що складається комісією, призначеною наказом керівника підприємства. В Акті вказуються первинна вартість об'єкта, коротка технічна характеристика, місце експлуатації. До нього додається технічна документація об'єкта. Кожному об'єкту основних засобів присвоюється інвентарний номер і відкривається

інвентарна картка типової форми № ОЗ-6. Вона є регістром аналітичного обліку.

Контроль за збереженням основних засобів забезпечують матеріально відповідальні особи, які ведуть їх облік за інвентарними об'єктами, місцем використання або зберігання. [27]

Всі витрати підприємства по придбанню або виготовленню нових основних засобів, які включаються до первісної вартості, відображаються по дебету рахунка 15 «Капітальні інвестиції» на субрахунках [22, 34]:

- 151 «Капітальне будівництво»;
- 152 «Придбання (виготовлення) основних засобів».

На субрахунку 151 «Капітальне будівництво» відображаються витрати на будівництво, що здійснюється як господарським, так і підрядним способом для власних потреб підприємства. На цьому субрахунку також ведеться облік устаткування, що підлягає монтажу в процесі будівництва.

Субрахунок 152 «Придбання (виготовлення) основних засобів» призначений для обліку витрат на придбання або виготовлення власними силами матеріальних активів, облік яких ведеться на рахунку 10 «Основні засоби» (крім об'єктів будівництва та основного стада). [22]

За дебетом рахунку 15 «Капітальні інвестиції» відображається збільшення зазначених витрат на придбання або створення матеріальних та нематеріальних необоротних активів, за кредитом – їх зменшення (введення в дію, прийняття в експлуатацію придбаних або створених нематеріальних активів тощо). [22]

Облік надходження основних засобів на підприємство наведено в таблиці А1 додатку А.

У випадках, якщо інші надходження основних засобів (безоплатно, внески в статутний капітал, не облікованих, переведення з оборотних активів) не вимагають додаткових витрат з доведенням їх до стану, в якому вони придатні для використання, вони не є капітальними інвестиціями й

одразу зараховуються на рахунок 10 «Основні засоби» на відповідні субрахунки.

Придбані за гроші об'єкти основних засобів, що не вимагають монтажу (транспортні засоби, деякі верстати, вимірювальні прилади, виробничий і господарський інвентар тощо) оприбутковуються на рахунку 152 «Придбання (виготовлення) основних засобів», а після введення в експлуатацію – на рахунку 10 «Основні засоби» (відповідному субрахунку).

Обладнання, що вимагає монтажу, та будівельні матеріали обліковуються в складі виробничих запасів. Їх придбання в бухгалтерському обліку відображається за дебетом субрахунку 205 «Будівельні матеріали» і за кредитом субрахунку 631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками».

Передання будівельних матеріалів та обладнання для його подальшого монтажу відображається за дебетом субрахунку 151 «Капітальне будівництво» та за кредитом субрахунку 205 «Будівельні матеріали» після підтвердження їх використання і монтажу на об'єктах будівництва. [22, 27]

Зарахування об'єктів основних засобів на баланс підприємства-одержувача згідно з п. 10 та п. 6 НП(С)БО 7 здійснюється за справедливою вартістю, визнаною та погодженою засновниками (учасниками), що також визначають період їх корисного використання, ліквідаційну вартість і метод нарахування амортизації. [31]

Після введення в експлуатацію основних засобів підприємство може мати витрати, пов'язані з проведенням різноманітних видів ремонту, які можна об'єднати в 2 групи:

1) поліпшення (модернізація, реконструкція, добудова, дообладнання та ін., вартість яких відноситься до капітальних витрат, а отже, призводять до збільшення первісної вартості відповідних об'єктів);

2) ремонт (технічне обслуговування, відновлення та інші заходи щодо підтримання об'єктів в робочому стані, вартість яких зараховується у витрати звітного періоду). [31, 32]

В таблиці А2 додатку А відображено бухгалтерські записи з обліку ремонтних робіт з урахуванням того, що вони можуть бути проведені як власними силами (господарським способом), так і з залученням підрядної організації.

Бухгалтерський облік витрат на поліпшення основних засобів (модернізацію, модифікацію, добудову, дообладнання, реконструкцію), що збільшують первісну вартість об'єкта, підприємства, згідно з п. 14 НП(С)БО 7 ведуть у розрізі об'єктів аналітичного обліку на рахунку 15 «Капітальні інвестиції» (на відповідних субрахунках) з наступним зарахуванням їх на рахунок 10 «Основні засоби» після введення в експлуатацію.

Документальною підставою виконаних робіт є [31]:

а) підрядним способом:

- акт приймання виконаних робіт;
- довідка про вартість виконаних робіт витрат для оплати їх;

б) господарським способом:

- аналогічні документи на здійснення витрат з капітального ремонту.

Бухгалтерський облік витрат на підтримання об'єкта в робочому стані та його відновлення способом експлуатаційного й технічного обслуговування та поточних і капітальних ремонтів, що не збільшують первісну вартість об'єкта основних засобів, ведеться згідно з НП(С)БО 16 «Витрати». [32]

У бухгалтерському обліку ці витрати обліковуються на рахунках обліку витрат, а саме:

- рах. 23 «Виробництво» – у разі, якщо ремонтуються основні засоби виробничого призначення;

- рах.91 «Загальновиробничі витрати» – при ремонті основних фондів загальновиробничого призначення, тобто таких, що беруть участь в управлінні цехами, дільницями, відділеннями, бригадами та іншими підрозділами основного та допоміжного виробництва;

- рах. 92 «Адміністративні витрати» – під час ремонту основних засобів, що беруть участь в управлінні та обслуговуванні підприємства;

– рах. 93 «Витрати на збут» – у разі ремонту основних фондів, пов'язаних зі збутом продукції, товарів, робіт, послуг;

– рах. 941 «Витрати на дослідження і розробки» – при ремонті основних засобів, що беруть участь у дослідженнях і розробленнях, які здійснює підприємство. [32]

Аналітичний облік витрат на капітальний ремонт за господарського способу ведеться на окремому субрахунку 23 «Виробництво» як у розрізі видів затрат (будівельні роботи, роботи з монтажу обладнання, інші роботи), так і за кожним об'єктом позамовним методом у розрізі статей витрат (матеріали, будівельні конструкції, основна заробітна плата робітників, відрахування на соціальні заходи, втрати від браку, інші прямі витрати, експлуатація будівельних машин і механізмів), за підрядного методу витрати на поточні ремонти та обслуговування відносяться безпосередньо на об'єкти їх виконання. [22]

Підприємства мають право продавати, обмінювати, здавати в оренду, надавати безоплатно в тимчасове користування об'єкти основних засобів іншим підприємствам, організаціям, установам і громадянам.

Об'єкт основних засобів перестає визнаватися активом (списується з балансу) у разі його вибуття внаслідок продажу, ліквідації, безоплатної передачі, нестачі, остаточного псування або інших причин невідповідності критеріям визнання активом.

Для визначення непридатності основних засобів до використання, можливості їх використання іншими підприємствами, організаціями та установами, неефективності або недоцільності їх поліпшення (ремонт, модернізації тощо) та оформлення відповідних первинних документів керівником підприємства створюється постійно діюча комісія. [27]

Постійно діюча комісія:

- здійснює безпосередній огляд об'єкта, що підлягає списанню;
- встановлює причини невідповідності критеріям активу;

- визначає осіб, з вини яких відбулося передчасне вибуття основних засобів із експлуатації, вносить пропозиції щодо їх відповідальності;
- визначає можливість продажу (передачі) об'єкта іншим підприємствам, організаціям та установам або використання окремих вузлів, деталей, матеріалів, що можуть бути одержані при демонтажі, розбиранні (ліквідації) основних засобів, встановлює їх кількість і вартість;
- складає і підписує акти на списання основних засобів.

В актах на списання наводяться дані, що характеризують об'єкти основних засобів: рік виготовлення або будівництва об'єкта, дата його надходження на підприємство і початок експлуатації, первісна (переоцінена) вартість об'єкта, сума нарахованого зносу, передбачений і фактичний строк корисного використання, проведені ремонти, причини вибуття тощо.

У разі списання основних засобів, які вибувають у результаті аварії або стихійного лиха, до акта додається копія акта аварії і зазначаються обставини стихійного лиха. [27]

Регістри аналітичного обліку основних засобів, що вибули, додаються до документів, якими оформлені факти вибуття основних засобів.

Складені комісією акти на списання основних засобів відображаються в бухгалтерському обліку після їх затвердження (погодження) посадовою особою (керівним органом), уповноваженою згідно законодавства (статуту підприємства) приймати рішення щодо розпорядження (відчуження, ліквідації) об'єктів основних засобів.

Деталі, вузли, агрегати та інші матеріали, отримані при розбиранні і демонтажу основних засобів, що ліквідуються, оприбутковують з визнанням іншого доходу і зарахуванням на рахунок обліку матеріальних запасів, включаючи матеріальні цінності і деталі з вмістом матеріалів, які приймаються (збираються) спеціалізованими заготівельними (переробними) підприємствами.

Фінансовий результат від вибуття об'єктів основних засобів визначається вирахуванням з доходу від вибуття основних засобів їх

залишкової вартості, непрямих податків і витрат, пов'язаних з вибуттям основних засобів. [31]

У разі часткової ліквідації об'єкта основних засобів його первісна (переоцінена) вартість та знос зменшуються відповідно на суму первісної (переоціненої) вартості та зносу ліквідованої частини об'єкта, а пропорційна ліквідованій частині сума сальдо з до оцінки (індексації) відображається зменшенням додаткового капіталу і збільшенням нерозподіленого прибутку. [31]

Повернення орендодавцю орендованих у складі цілісного майнового комплексу основних засобів з оформленням орендодавцем і орендарем документів приймання – передачі відображається орендарем за кредитом рахунків обліку основних засобів (балансова вартість) і дебетом рахунків обліку зносу основних засобів (сума зносу) та додаткового капіталу (залишкова вартість).

Повернення орендодавцю залишку невикористаних амортизаційних відрахувань на орендовані основні засоби орендар відображає зменшенням додаткового капіталу і грошових коштів (утворенням кредиторської заборгованості). [31]

Для узагальнення інформації про наявність та рух основних засобів, переданих у статутний капітал інших підприємств призначений рахунок 14 «Довгострокові фінансові інвестиції»: по дебету рахунку відображається вартість довгострокових інвестицій, по кредиту – їх вибуття (списання) чи зменшення вартості, а також одержання дивідендів від об'єкта інвестування, якщо облік інвестицій ведеться за методом участі в капіталі (рахунок 141 «Інвестиції пов'язаним сторонам за методом участі в капіталі»). [22]

Вибуття основних засобів в бухгалтерському обліку відображають проводками, наведеними в таблиці А3 додатку А.

1.3. Облік амортизації основних засобів

Порядок бухгалтерського обліку нарахування амортизації регламентується НП(С)БО 7.

Об'єктами для нарахування амортизації є основні засоби підприємств і організацій, що перебувають на їхньому балансі: виробничі, невиробничі, безкоштовно отримані. [31]

Амортизація основних засобів – це систематичний розподіл вартості, що амортизується (первісна мінус ліквідаційна), протягом строку їхнього корисного використання. Об'єктом амортизації є вартість основних засобів.

Нарахування амортизації здійснюється щомісячно за кожним об'єктом окремо протягом строку корисного використання (експлуатації) об'єкта, встановленого самостійно підприємством у разі визнання цього об'єкта активом (під час зарахування на баланс) і припиняється на період його реконструкції, модернізації, добудови, дообладнання та консервації.

Не призупиняється нарахування амортизації під час ремонтів і простоїв, а також щодо тих засобів, що перебувають в резерві на складі.

Не підлягає амортизації вартість землі, а також вартість незавершених капітальних інвестицій.

Строк корисного використання (експлуатації) об'єкта основних засобів переглядається в разі зміни очікуваних економічних вигод від його використання. Амортизується первісна вартість кожного об'єкта основних засобів з урахуванням поліпшення, які привели до зростання економічних вигод від використання об'єкта. Нарахування амортизації починається з місяця, наступного за місяцем, у якому цей об'єкт став придатним для користування, і припиняється, починаючи з місяця, наступного за місяцем його вибуття. [18, 31, 38]

Щодо незакінчених або не оформлених актами приймання об'єктів капітального будівництва або їхніх частин, що експлуатуються тими підприємствами, котрим вони будуть передані в основні засоби, амортизація

нараховується в загальному порядку – з 1-го числа місяця, наступного за місяцем введення в експлуатацію. Підставою для нарахування є довідка про вартість цих об'єктів або їхніх частин за даними обліку капітальних інвестицій.

Після оформлення актами введення в дію цих об'єктів і зарахування їх до складу основних засобів здійснюється уточнення раніше нарахованих сум амортизації з відповідним відображенням в обліку. [18, 38]

Основні засоби, передані в оперативну оренду, продовжують обліковуватися в орендодавця з нарахуванням останнім амортизації.

Метод амортизації згідно п. 28 НП(С)БО 7 обирається підприємством самостійно з урахуванням очікуваного способу отримання економічних вигод від його користування. Метод переглядається в разі змін означеного способу. [31]

Нарахування амортизації за новим методом починається з місяця, наступного за місяцем прийняття рішення про зміну методу амортизації.

Підприємство самостійно визначає строк корисного використання об'єкта основних засобів, ураховуючи такі фактори [31]:

- передбачуване використання об'єкта з урахуванням очікуваної потужності або продуктивності;
- очікуваний фізичний або моральний знос;
- правові або подібні обмеження на використання активу, наприклад, закінчення оренди цього активу.

Амортизація основних засобів нараховується з застосуванням таких методів [18, 31, 38]:

1. Прямолінійний, за яким річна сума амортизації визначається діленням первісної вартості об'єкта на очікуваний термін корисного використання об'єкта основних засобів (формули 1, 2).

$$A_{\text{річна}} = \frac{\text{Вартість, яка амортизується, об'єкта основних засобів}}{\text{Строк корисного використання об'єкта основних засобів}} \quad (1)$$

$$\text{Вартість об'єкта основних засобів, що амортизується} = \frac{\text{Первісна (або переоцінена) вартість об'єкта основних засобів}}{\text{Ліквідаційна вартість об'єкта основних засобів}} \quad (2)$$

За прямолінійним методом вартість об'єкта, що амортизується, рівномірно списується (розподіляється) протягом строку його служби. При цьому річна норма та річна сума амортизації залишаються постійними на весь строк корисної служби об'єкта, накопичена амортизація збільшується, а балансова вартість об'єкта зменшується.

2. За методом зменшення залишкової вартості річна сума амортизації визначається як добуток залишкової вартості об'єкта на початок звітного року або первісної вартості на дату початку нарахування амортизації та річної норми амортизації (формула 3).

$$A_{\text{річна}} = \frac{\text{Залишкова вартість об'єкта основних засобів на початок року}}{\text{Річна норма амортизації}} \quad (3)$$

Річна норма амортизації (у відсотках) обчислюється як різниця між одиницею та результатом кореня ступеня кількості років корисного використання об'єкта з результату від ділення ліквідаційної вартості об'єкта на його первісну вартість (формула 4).

$$\text{Річна норма амортизації} = 1 - \sqrt[n]{\frac{\text{Ліквідаційна вартість об'єкта основних засобів}}{\text{Первісна вартість об'єкта основних засобів}}}, \quad (4)$$

де n – строк корисного використання об'єкта основних засобів.

У перший рік експлуатації об'єкта основних засобів базою для нарахування амортизації такого об'єкта буде його первісна вартість.

3. Метод прискореного зменшення залишкової вартості передбачає, що річна сума амортизації визначається як добуток залишкової вартості об'єкта на початок звітного року або первісної вартості на дату початку нарахування

амортизації та річної норми амортизації, яка обчислюється, виходячи із строку корисного використання об'єкта, і подвоюється (формули 5 – 7).

$$A_{\text{річна}} = \frac{\text{Залишкова вартість об'єкта основних засобів на початок року}}{\text{Річна норма амортизації}} \times \text{Річна норма амортизації} \quad (5)$$

або

$$A_{\text{річна}} = \frac{\text{Первісна вартість об'єкта основних засобів на дату початку нарахування амортизації}}{\text{Річна норма амортизації}} \times \text{Річна норма амортизації} \quad (6)$$

$$\text{Річна норма амортизації} = \frac{100}{\text{Кількість років корисного використання об'єкта основних засобів}} * 2 \quad (7)$$

Метод прискореного зменшення залишкової вартості базується на тому, що корисність і продуктивність основних засобів у перші періоди використання є значно вищими, ніж у наступні. Норма амортизації застосовується не до вартості, що амортизується, а до балансової (залишкової) вартості об'єкта на кінець попереднього періоду. Фіксована норма амортизації вважається рівною річній нормі амортизації за прямолінійним методом, помноженій на коефіцієнт прискорення, який, як правило, дорівнює двом.

4. За кумулятивним методом річна сума амортизації визначається як добуток вартості, яка амортизується, та кумулятивного коефіцієнта (формула 8).

$$A_{\text{річна}} = \frac{\text{Вартість об'єкта основних засобів, що амортизується}}{\text{Кумулятивний коефіцієнт}} \times \text{Кумулятивний коефіцієнт} \quad (8)$$

Кумулятивний коефіцієнт розраховується діленням кількості років, що залишаються до кінця строку корисного використання об'єкта основних засобів, на суму числа років його корисного використання (формула 9).

$$\text{Кумулятивний коефіцієнт} = \frac{\text{Кількість років, що залишається до кінця терміну корисного використання об'єкту основних засобів}}{\text{Сума чисел років корисного використання об'єкту основних засобів}} \quad (9)$$

5. Виробничий метод передбачає, що місячна сума амортизації визначається як добуток фактичного місячного обсягу продукції (робіт, послуг) та виробничої ставки амортизації (формула 10).

$$A_{\text{міс.}} = \frac{\text{Фактичний місячний обсяг продукції (робіт, послуг)}}{\text{Виробнича ставка амортизації}} \quad (10)$$

Виробнича ставка амортизації обчислюється діленням вартості, яка амортизується, на загальний обсяг продукції (робіт, послуг), який підприємство очікує виробити з використанням об'єкта основних засобів (формула 11).

$$\frac{\text{Виробнича ставка амортизації}}{\text{Виробнича ставка амортизації}} = \frac{\text{Вартість, яка амортизується, об'єкта основних засобів}}{\text{Загальний обсяг продукції (робіт, послуг), що передбачається виробити (виконати) з використанням об'єкта основних засобів}} \quad (11)$$

Виробничий метод заснований на передбаченні, що функціональна корисність об'єкта залежить не від часу, а від результатів його використання. При цьому строк корисної служби визначається кількістю продукції та обсягом послуг, які підприємство планує виготовити або надати з використанням об'єкта. При застосуванні цього методу амортизація розраховується способом розподілу вартості об'єкта, що амортизується, прямо пропорційно кількості продукції (обсягу послуг), яку підприємство очікує виготовити за відповідні періоди протягом строку його корисної служби. [18, 31, 38]

Нарахування амортизації основних засобів проводиться щомісячно. Місячна сума амортизації при застосуванні всіх методів, крім виробничого, визначається діленням річної суми амортизації на 12. [18, 31, 38]

У разі переоцінки (дооцінки, уцінки) і зменшення корисності об'єкта основних засобів здійснюється перерахунок річної та місячної суми нарахування амортизації.

Для узагальнення інформації про нараховану амортизацію та індексацію зносу основних засобів призначено рахунок 131 «Знос основних засобів»: по кредиту рахунку відображається нарахування амортизації та індексації зносу основних засобів, по дебету – зменшення суми зносу. [22]

На підприємствах, які для обліку витрат застосовують рахунки класу 8, для узагальнення інформації про суму нарахованої амортизації основних засобів використовують рахунок 83 «Амортизація» (субрахунок 831 «Амортизація основних засобів»): по дебету відображається сума нарахованих амортизаційних відрахувань, а по кредиту – списання на рахунок 23 «Виробництво» суми амортизаційних відрахувань, які прямо включаються до виробничої собівартості продукції (робіт, послуг), до затрат допоміжних (підсобних) виробництв, а також на рахунки класу 9 – суми амортизаційних відрахувань, що відносяться до виробничих накладних витрат, адміністративних і збутових витрат (таблиця А4 додатку А).

1.4. Переоцінка основних засобів і відображення її наслідків в обліку

Переоцінка основних засобів – це доведення залишкової вартості основних засобів до справедливої. [31]

Підприємство переоцінює об'єкт основних засобів, якщо його залишкова вартість істотно відрізняється від його справедливої вартості на дату балансу. У випадку переоцінки об'єкта основних засобів, на ту ж дату здійснюється переоцінка всіх об'єктів групи основних засобів, до якої належить цей об'єкт.

Оцінюючи об'єкти за справедливою вартістю, потрібно керуватися принципом обачності відповідно до статей Закону України «Про

бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні», економічний зміст якого полягає в тому, що в бухгалтерському обліку необхідно застосовувати методи оцінки, котрі не повинні викликати заниження зобов'язань і витрат та завищення активів і доходів. [31]

Основні вимоги НП(С)БО 7 до переоцінки [31]:

1) переоцінюється кожний об'єкт основних засобів, якщо його залишкова вартість значно (більш як на 10 %) відрізняється від справедливої вартості на дату балансу;

2) у разі переоцінки об'єкта основних засобів на ту саму дату, здійснюється переоцінка всіх об'єктів групи основних засобів, до яких належить цей об'єкт;

3) дооцінюється або уцінюється залишкова вартість об'єкта;

4) сума дооцінки залишкової вартості об'єкта основних засобів включається до складу додаткового капіталу, а сума уцінки – до складу витрат;

5) перевищення суми попередніх уцінок над сумою попередніх дооцінок залишкової вартості об'єкта основних засобів за чергової дооцінки вартості цього об'єкта включається до складу доходів звітного періоду з відображенням різниці між сумою чергової (останньої) дооцінки залишкової вартості й указаним перевищенням у складі іншого додаткового капіталу (п. 20 НП(С)БО);

б) перевищення суми попередніх дооцінок над сумою попередніх уцінок залишкової вартості об'єкта основних засобів за чергової такої уцінки спрямовується на зменшення іншого додаткового капіталу з включенням різниці між сумою чергової (останньої) уцінки залишкової вартості й указаним перевищенням до витрат звітного періоду (п. 20 НП(С)БО);

7) при вибутті об'єктів основних засобів, які раніше були переоцінені, перевищення суми попередніх дооцінок над сумою попередніх уцінок залишкової вартості цього об'єкта включається до складу нерозподіленого прибутку з одночасним зменшенням додаткового капіталу (п. 21 НП(С)БО).

Підприємство самостійно вибирає найбільш обґрунтований метод оцінки справедливої вартості, виходячи з особливостей функціонування й експлуатації своїх основних засобів.

Відповідно до п. 19 і 20 НП(С)БО 7 порядок відображення переоцінки на рахунках бухгалтерського обліку залежить від попередніх результатів: суми першої дооцінки включаються до складу додаткового капіталу, а суми першої уцінки – до складу витрат періоду. [31]

У разі дооцінки об'єкта, який раніше був уцінений, дооцінка в межах суми попередньої уцінки, списаної на витрати, включається до складу доходу звітного періоду.

У разі уцінки об'єкта, який раніше був дооцінений, сума уцінки (у межах величини попередньої дооцінки, відображеної в складі додаткового капіталу) списується в дебет субрахунку 423 «Дооцінка активів». [22, 31]

Якщо причини зменшення корисності об'єкта основних засобів перестали існувати, то сума відновлення корисності, але не більше суми попереднього зменшення корисності, відображається як дохід з одночасним зменшенням суми зносу об'єкта основних засобів.

Якщо такий об'єкт відображається в обліку за переоціненою вартістю, то відповідно до п. 20 НП(С)БО 7 перевищення сум попередніх уцінок над сумою попередніх дооцінок залишкової вартості об'єкта основних засобів при черговій його дооцінці включається до складу доходів звітного періоду. І навпаки, перевищення сум – попередніх дооцінок над сумою попередніх уцінок за чергової уцінки, спрямовується на зменшення додаткового капіталу з включенням різниці до витрат звітного періоду. [31]

Облік переоцінки об'єктів основних засобів, які раніше не переоцінювались, передбачає включення суми первинної дооцінки до складу додаткового капіталу (кредит рахунку 423 «Дооцінка активів»), а суми первинної уцінки – до складу витрат звітного періоду (дебет рахунку 975 «Уцінка необоротних активів і фінансових інвестицій»).

Результати первинної переоцінки основних засобів в обліку відображають записами, наведеними в таблиці А5 додатку А.

Децю складнішим є порядок відображення результатів чергової (останньої) переоцінки об'єктів основних засобів в обліку, оскільки він залежить від результатів попередніх та поточної переоцінок основних засобів. Бухгалтерські записи при відображенні в обліку чергової переоцінки наведено в таблиці А6 додатку А.

1.5. Інвентаризація основних засобів

Згідно із Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» № 996-XIV від 16 липня 1999 р. [39] для забезпечення достовірності даних бухгалтерського обліку та фінансової звітності підприємства зобов'язані здійснювати інвентаризацію активів та зобов'язань, під час якої перевіряються і документально підтверджуються їх наявність, стан і оцінка відповідно до Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань, затвердженого Наказом Міністерства Фінансів України № 879 від 02.09.2014 (зі змінами). [36]

Інвентаризація основних засобів проводиться один раз на рік обов'язково перед складанням річної звітності (не раніше 1 жовтня).

В результаті інвентаризації можуть часто виявляються нестачі або надлишки основних засобів.

Облік нестач основних засобів ведеться на рахунку 947 «Нестачі і втрати від псування цінностей».

Одночасно із списанням основних засобів, винних у нестачі яких не встановлено, на витрати, балансова вартість списаного об'єкту зараховується на позабалансовий рахунок 07 «Списані активи».

Після вирішення питання про винуватців на рахунку 072 відображається зменшення суми невідшкодованих нестач і втрат від псування цінностей з одночасними записами:

Дт 375 «Розрахунки за відшкодуванням завданих збитків»

Кт 716 «Відшкодування раніше списаних активів» на суму, що належить до відшкодування винуватцями.

Доходи від оприбуткування внаслідок проведеної інвентаризації раніше не врахованих основних засобів відображаються на рахунку 746 «Інші доходи від звичайної діяльності».

Суму дооцінки основних засобів, яку на підприємстві здійснюють у випадках, передбачених законодавством та національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, відображається на рахунку 423 «До оцінка активів» (залишок додаткового капіталу на цьому рахунку зменшується у разі уцінки та вибуття зазначених активів, зменшення їх корисності). [36, 37]

Сума знецінення (уцінки) основних засобів відображається на рахунку 975 «Уцінка необоротних активів і фінансових інвестицій». [36, 37]

Облік результатів інвентаризації основних засобів наведено в таблиці А7 додатку А.

1.6. Нормативно-правова база податкового обліку основних засобів

Основні засоби – матеріальні активи, у тому числі запаси корисних копалин наданих у користування ділянок надр (крім вартості землі, незавершених капітальних інвестицій, автомобільних доріг загального користування, бібліотечних і архівних фондів, матеріальних активів, вартість яких не перевищує 20000 гривень, невиробничих основних засобів і нематеріальних активів), що призначаються платником податку для використання у господарській діяльності платника податку, вартість яких перевищує 20000 гривень і поступово зменшується у зв'язку з фізичним або моральним зносом та очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких з дати введення в експлуатацію становить понад один рік (або операційний цикл, якщо він довший за рік). [35]

Амортизація – систематичний розподіл вартості основних засобів, інших необоротних та нематеріальних активів, що амортизується, протягом строку їх корисного використання (експлуатації). [8, 35]

Розрахунок амортизації основних засобів та нематеріальних активів здійснюється відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності з урахуванням обмежень, встановлених підпунктом 14.1.138 пункту 14.1 статті 14 розділу I Податкового Кодексу, підпунктами 138.3.2-138.3.4 цього пункту. При такому розрахунку застосовуються методи нарахування амортизації, передбачені національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку. [8, 35]

Для розрахунку амортизації відповідно до положень цього пункту визначається вартість основних засобів та нематеріальних активів без урахування їх переоцінки (уцінки, дооцінки), проведеної відповідно до положень бухгалтерського обліку.

Амортизація не нараховується за період невикористання (експлуатації) основних засобів у господарській діяльності у зв'язку з їх консервацією. [35]

Не підлягають амортизації такі основні засоби [35]:

- земельні ділянки;
- об'єкти житлової нерухомості;
- легкові автомобілі.

Не підлягають амортизації та проводяться за рахунок відповідних джерел [35]:

- вартість гудвілу;
- витрати на придбання/самостійне виготовлення невиробничих основних засобів, невиробничих нематеріальних активів;
- на ремонт, реконструкцію, модернізацію або інші поліпшення невиробничих основних засобів, невиробничих нематеріальних активів.

Термін «невиробничі основні засоби», «невиробничі нематеріальні активи» означають відповідно основні засоби, нематеріальні активи, не

призначені для використання в господарській діяльності платника податку. [35]

Мінімально допустимі строки амортизації основних засобів та інших необоротних активів (крім випадку застосування виробничого методу нарахування амортизації) наведені в табл. 1.2. [8, 28, 35, 41]

Мінімально допустимі строки амортизації основних засобів та інших необоротних активів використовуються з урахуванням наступного.

У разі коли строки корисного використання (експлуатації) об'єкта основних засобів в бухгалтерському обліку менше ніж мінімально допустимі строки амортизації основних засобів та інших необоротних активів, то для розрахунку амортизації використовуються строки, встановлені цим підпунктом.

У разі коли строки корисного використання (експлуатації) об'єкта основних засобів в бухгалтерському обліку дорівнюють або є більшими, ніж ті, що встановлені цим підпунктом, то для розрахунку амортизації використовуються строки корисного використання (експлуатації) об'єкта основних засобів, встановлені в бухгалтерському обліку. [35]

Розрахунок амортизації основних засобів та нематеріальних активів здійснюється із застосуванням прямолінійного методу нарахування амортизації, за яким річна сума амортизації визначається діленням первісної вартості об'єкта основних засобів та нематеріальних активів, яка амортизується, на строк корисного використання об'єкта основних засобів та нематеріальних активів.

Облік вартості, яка амортизується, ведеться за кожним об'єктом.

Амортизація нараховується протягом строку корисного використання (експлуатації) об'єкта основних засобів та нематеріальних активів, самостійно установленого фізичною особою, але не менше мінімально допустимого строку корисного використання об'єкта основних засобів та нематеріальних активів (табл. 1.3). [35]

Мінімально допустимі строки амортизації основних засобів та інших
необоротних активів за Податковим Кодексом України

Групи	Мінімально допустимі строки корисного використання, років
група 1 - земельні ділянки	-
група 2 - капітальні витрати на поліпшення земель, не пов'язані з будівництвом	15
група 3 - будівлі	20
споруди	15
передавальні пристрої	10
група 4 - машини та обладнання	5
З них:	
електронно-обчислювальні машини, інші машини для автоматичного оброблення інформації, пов'язані з ними засоби зчитування або друку інформації, пов'язані з ними комп'ютерні програми (крім програм, витрати на придбання яких визнаються роємлі, та/або програм, які визнаються нематеріальним активом), інші інформаційні системи, комутатори, маршрутизатори, модулі, модеми, джерела безперебійного живлення та засоби їх підключення до телекомунікаційних мереж, телефони (в тому числі стільникові), мікрофони і рації, вартість яких перевищує 20000 гривень	2
група 5 - транспортні засоби	5
група 6 - інструменти, прилади, інвентар, меблі	4
група 7 - тварини	6
група 8 - багаторічні насадження	10
група 9 - інші основні засоби	12
група 10 - бібліотечні фонди, збереження Національного архівного фонду України	-
група 11 - малоцінні необоротні матеріальні активи	-
група 12 - тимчасові (нетитульні) споруди	5
група 13 - природні ресурси	-
група 14 - інвентарна тара	6
група 15 - предмети прокату	5
група 16 - довгострокові біологічні активи	7

* складено на підставі [8, 28, 35, 41]

Мінімально допустимі строки корисного використання об'єкта основних засобів та нематеріальних активів

Групи	Мінімально допустимі строки корисного використання, років
1 - Капітальні витрати на поліпшення земель, не пов'язані з будівництвом	15
2 - Будівлі, споруди, передавальні пристрої	10
3 - Машини, обладнання, тварини, багаторічні насадження та інше	5
4 - Нематеріальні активи	відповідно до правовстановлюючого документа, але не менш як два роки

* складено на підставі [8, 35]

Строк корисного використання об'єктів основних засобів, інших необоротних та нематеріальних активів для нарахування амортизації з дати набрання чинності розділом III Податкового Кодексу визначається платником податку самостійно з урахуванням дати введення їх в експлуатацію, але не менше мінімально допустимих строків корисного використання, визначених пунктом 145.1 статті 145 Податкового Кодексу.

Вартість, яка амортизується, по кожному об'єкту основних засобів, інших необоротних та нематеріальних активів визначається як первісна (переоцінена) з урахуванням капіталізованих витрат на модернізацію, модифікацію, добудову, дообладнання, реконструкції тощо, а також суми накопиченої амортизації за даними бухгалтерського обліку на дату набрання чинності розділом III Податкового Кодексу.

Платники податку на прибуток під час розрахунку амортизації за прямолінійним методом щодо основних засобів четвертої групи можуть використовувати починаючи з 1 січня 2017 року мінімально допустимий строк амортизації, який дорівнює два роки, якщо витрати на придбання таких основних засобів понесені (нараховані) платником податків після 1 січня 2017 року та в разі, якщо для таких основних засобів одночасно виконуються вимоги:

– основні засоби не були введені в експлуатацію та не використовувалися на території України;

– основні засоби введені в експлуатацію в межах одного з податкових (звітних) періодів з 1 січня 2017 року по 31 грудня 2019 року;

– основні засоби використовуються у власній господарській діяльності та не продаються або не надаються в оренду іншим особам (за виключенням платників податків, основним видом діяльності яких є послуги з надання в оренду майна). [35]

У разі недотримання зазначених вимог до закінчення періоду нарахування амортизації з використанням мінімально допустимого строку амортизації, визначеного у цьому пункті, починаючи з дати введення їх в експлуатацію, платник податку у податковому (звітному) періоді, в якому відбувся факт невикористання основних засобів у власній господарській діяльності або їх продаж, зобов'язаний:

– збільшити фінансовий результат до оподаткування на суму нарахованої амортизації основних засобів відповідно до цього пункту протягом податкових (звітних) періодів, у яких здійснювалося нарахування амортизації із застосуванням мінімально допустимих строків амортизації основних засобів, визначених у цьому пункті;

– зменшити фінансовий результат до оподаткування на суму розрахованої амортизації таких основних засобів відповідно до пункту 138.3 статті 138 Податкового Кодексу за відповідні податкові (звітні) періоди. [35]

Під час застосування положень цього пункту норми пункту 138.3 статті 138 Податкового Кодексу не застосовуються в частині нарахування амортизації відповідно до встановлених мінімально допустимих строків амортизації основних засобів. [35]

При визначенні об'єкта оподаткування податком на прибуток підприємств на період з 1 січня 2020 року до 31 грудня 2030 року платники

податку на прибуток мають право під час розрахунку амортизації щодо основних засобів [35]:

- четвертої групи (машини та обладнання) та п'ятої групи використовувати мінімально допустимий строк амортизації, який дорівнює два роки;

- третьої групи (передавальні пристрої) та дев'ятої групи використовувати мінімально допустимий строк амортизації, який дорівнює п'ять років.

Мінімально допустимі строки амортизації основних засобів, визначені цим пунктом, використовуються незалежно від строків амортизації, визначених у бухгалтерському обліку. [35]

Основні засоби мають одночасно відповідати таким вимогам:

- введені в експлуатацію платником податків в межах одного з податкових (звітних) періодів, з 1 січня 2020 року до 31 грудня 2030 року;
- не були у використанні.

При цьому такі основні засоби повинні використовуватися у власній господарській діяльності та не можуть продаватися або надаватися в оренду іншим особам (крім платників податків, основним видом діяльності яких є послуги з надання в оренду майна). [35]

Платники податку на прибуток можуть прийняти рішення про застосування з II-IV кварталу 2020 року «виробничого» методу нарахування амортизації при визначенні об'єкта оподаткування податком на прибуток до основних засобів, амортизацію яких розпочато за іншим методом. Такі платники податку зобов'язані провести інвентаризацію цих об'єктів основних засобів станом на перше число податкового (звітного) періоду 2020 року, в якому прийнято рішення про застосування «виробничого» методу.

Якщо загальна балансова вартість (без урахування переоцінки) основних засобів за даними бухгалтерського обліку менша, ніж балансова (залишкова) вартість основних засобів, розрахована відповідно до вимог розділу III Податкового Кодексу, різниця, що виникає в результаті

такого порівняння, амортизується як окремий об'єкт основних засобів із застосуванням «прямолінійного» методу нарахування амортизації протягом двадцяти податкових (звітних) кварталів та зменшує фінансовий результат до оподаткування за відповідний податковий (звітний) період.

Якщо балансова вартість (без урахування переоцінки) основних засобів за даними бухгалтерського обліку більша, ніж балансова (залишкова) вартість таких основних засобів, розрахована відповідно до вимог розділу III Податкового Кодексу, при зміні методу нарахування амортизації на «виробничий» метод при визначенні об'єкта оподаткування податком на прибуток застосовується балансова (залишкова) вартість основних засобів, розрахована відповідно до вимог розділу III Податкового Кодексу. [35]

Первісна вартість основних засобів не збільшується на вартість придбання або поліпшення після дати набрання чинності розділом III Податкового Кодексу в частині витрат, віднесених на збільшення балансової вартості об'єктів до такої дати. [35]

До переоціненої вартості основних засобів не включається сума дооцінки основних засобів, що проведена після 1 січня 2010 року.

Якщо загальна вартість усіх груп основних засобів за даними бухгалтерського обліку менша, ніж загальна вартість усіх груп основних фондів за даними податкового обліку на дату набрання чинності розділом III Податкового Кодексу, то тимчасова податкова різниця, яка виникає в результаті такого порівняння, амортизується як окремий об'єкт із застосуванням прямолінійного методу протягом трьох років. [35]

Податковий кредит звітного періоду визначається виходячи з договірної (контрактної) вартості товарів/послуг та складається із сум податків, нарахованих (сплачених) платником податку за ставкою, встановленою пунктом 193.1 статті 193 Податкового Кодексу, протягом такого звітного періоду у зв'язку з [35]:

- придбанням або виготовленням товарів та наданням послуг;

- придбанням (будівництвом, спорудженням) основних засобів, у тому числі інших необоротних матеріальних активів та незавершених капітальних інвестицій у необоротні капітальні активи;

- ввезенням товарів та/або необоротних активів на митну територію України.

Нарахування податкового кредиту здійснюється незалежно від того, чи такі товари/послуги та основні засоби почали використовуватися в оподатковуваних операціях у межах провадження господарської діяльності платника податку протягом звітного податкового періоду, а також від того, чи здійснював платник податку оподатковувані операції протягом такого звітного податкового періоду. [35]

При продажу основних засобів юридичними особами – платниками єдиного податку дохід визначається як сума коштів, отриманих від продажу таких основних засобів. [35]

Якщо основні засоби продані після їх використання протягом 12 календарних місяців з дня введення в експлуатацію, дохід визначається як різниця між сумою коштів, отриманою від продажу таких основних засобів, та їх залишковою балансовою вартістю, що склалася на день продажу. [35]

Фінансовий результат до оподаткування збільшується [35]:

- на суму нарахованої амортизації основних засобів та/або нематеріальних активів відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності;

- на суму уцінки та втрат від зменшення корисності основних засобів та/або нематеріальних активів, включених до витрат звітного періоду відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності;

- на суму залишкової вартості окремого об'єкта основних засобів та/або нематеріальних активів, визначеної відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності, у разі ліквідації або продажу такого об'єкта.

– на суму залишкової вартості окремого об'єкта невиробничих основних засобів та/або невиробничих нематеріальних активів, визначеної відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності, у разі ліквідації або продажу такого об'єкта;

– на суму витрат на ремонт, реконструкцію, модернізацію або інші поліпшення невиробничих основних засобів чи невиробничих нематеріальних активів, віднесених до витрат відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності.

Фінансовий результат до оподаткування зменшується [35]:

– на суму розрахованої амортизації основних засобів та/або нематеріальних активів відповідно до пункту 138.3 цієї статті;

– на суму залишкової вартості окремого об'єкта основних засобів та/або нематеріальних активів, визначеної з урахуванням положень цієї статті Кодексу, у разі ліквідації або продажу такого об'єкта;

– на суму дооцінки основних засобів та/або нематеріальних активів у межах попередньо віднесених до витрат уцінки відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності;

– на суму вигід від відновлення корисності основних засобів та/або нематеріальних активів у межах попередньо віднесених до витрат витрат від зменшення корисності основних засобів або нематеріальних активів відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності;

– на суму первісної вартості придбання або виготовлення окремого об'єкта невиробничих основних засобів та/або невиробничих нематеріальних активів та витрат на їх ремонт, реконструкцію, модернізацію або інші поліпшення, у тому числі віднесених до витрат відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів

фінансової звітності, у разі продажу такого об'єкта невиробничих основних засобів або нематеріальних активів, але не більше суми доходу (виручки), отриманої від такого продажу.

2. ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ЗАТ «ОДЕСАКОНДИТЕР»

2.1. Техніко-економічна характеристика ЗАТ «Одесакондитер»

ЗАТ «Одесакондитер» розташоване за адресою: м. Одеса, Приморський район, 3-ій Водопровідний провулок, 9. ЗАТ «Одесакондитер» – одне з найстаріших підприємств України.

У 1820 році в Одесі було створено маленьке приватне підприємство – торговий дім «Брати Крахмальнікова» – перша кондитерська фабрика на півдні країни. Кондитерські вироби їх торгового дому не потребували особливої реклами і користувалися заслуженою популярністю не тільки в тодішній Російській імперії: вони завоювали гран-прі на міжнародних промислових виставках в Лондоні і Парижі, відзначалися золотими медалями в Ростові-на-Дону, Москві, Лондоні.

У 1820 р в маленькому провулку Одеси було створено маленьку частку підприємства – першу кондитерську фабрику на півдні країни.

У 1918 р фабрика була націоналізована і стала називатися першою державною кондитерською фабрикою. На прохання робітників в 1922 р нею було присвоєне ім'я Рози Люксембург.

У 1927 р фабрика виробляла 1197 тон кондитерських виробів і 1157 тон халви; 1928-1929 р – 2195 тон кондитерських виробів і 1157 тон халви; 1929-1930 р – 3748 тон кондитерських виробів.

У 1935 р був створений єдиний цех по виробництву лікарської продукції, в 1939 р випустили 165 т лікарської продукції.

Перед Великою Вітчизняною Війною фабрика була одним з найбільш великих підприємств країни.

У 1941 р устаткування фабрики було евакуйоване в м.Новосибірськ, де в 1942-1943 роках була побудована і введена в експлуатацію шоколадна фабрика.

Після звільнення Одеси фабрику відновили і в січні 1945 р вона почала працювати.

1950 р – випуск продукції досяг 12017 тон.

1958 р – виробничі цехи були розміщені на різних територіях у великих складах.

1959 р – введено в експлуатацію новий шоколадний цех продуктивністю 4,5 тони переробки какао-бобів; працівниками фабрики була спроектована і побудована лінія виробництва желейного мармеладу.

1960 р – в цех борошнистих виробів були введені потоково-механізовані лінії для випічки печива продуктивністю 550 тон і тортів і тістечок продуктивністю 350 тон в рік.

1969 р – три вироби: печиво «Одеса», цукерки «Золота нива» і «Біла акація» були удостоєні знаку якості.

У червні 1976 р в результаті об'єднання кондитерської фабрики імені Рози Люксембург і одеської харчової фабрики було організовано виробничі об'єднання кондитерської промисловості.

З липня 1992 р підприємство стало орендним з правом випуску.

1993 р – об'єднання приватизували працівники фабрики, а з 1994 р- акціонерне суспільство закритого типу «Одеса».

У 1994 р АТ «Одеса» виробило 18893 тони кондитерських виробів і 17 тон жувальної гумки. Ведуться проектні роботи з споруджування, очищення промислових стоків на головному підприємстві, розроблена конструкторська документація для нових ділянок виробництва.

У 1995 р вироблено 18300 тон кондитерських виробів в широкому асортименті в тій упаковці, що наближена до світового стандарту.

1996 р – в цеху вищих сортів цукерок введена в експлуатацію лінія «Биндлер». Продуктивність лінії 300 кг/год при максимальній швидкості руху 7 форм/хвилину. На сьогодні цех випускає 6 видів цукерок різних форм і 4 види батонів.

Нині ЗАТ «Одесакондитер» – найсучасніше в технічному і технологічному відносінах підприємство, оснащене автоматизованим обладнанням з комп'ютеризованим управлінням, яке дозволяє випускати найширшу гаму кондитерських виробів. Гарантія високої якості – це спадщина традицій, творча фантазія кращих кондитерів, унікальні технологічні секрети, натуральні високоякісні продукти та сучасні пакувальні матеріали.

На початку 2004 року на підприємстві було впроваджено систему менеджменту якості ISO 9001:2000 та отримано сертифікат міжнародного зразка.

Повністю автоматизована лінія фірми «Ramisch Kleinewefers», «Bosch Group» виробництва Німеччини, призначена для виробництва зтяжного печива і розфасовці в пакети (Зоологічне, Букварик, Веселі ведмежата). Повністю автоматизована лінія фірми «Bindler» виробництва Німеччини, призначена для виробництва цукерок типу «Асорті» і батонів з начинкою (Камілла, Джоконда, Мадонна, Роксолана, Овація, Візаві, Ретро, Маестро, Дика Вишня, Сало в шоколаді). Повністю автоматизована, механізована лінія фірми «Kloeskner Haensel» виробництва Німеччини по виробництву шоколадних цукерок і батонів. Сьогодні на цій лінії випускаються нові види цукерок на основі кураги, на основі нуги і м'якої карамелі, укрупнені цукерки, а також двошарові батони, аналогів яким вкрай мало (Фрутель, Хіт, Формула, Грильяз молочний, Вернісаж).

Сучасна повністю автоматизована лінія фірми «Boehnke Iuckau» виробництва Німеччини, MC Automations виробництва Італії. Ця лінія призначена для виробництва оригінальних цукерок типу асорті, преміум класу. Відрізняються від звичайних цукерок своїм незвичайним поєднанням білого і чорного шоколаду, в одній цукерці, а також лінія має можливість випускати цукерки з додаванням цілого лісового горіха (Бонсуар).

Обладнання фірми Imaforni виробництва Італії з виробництва цукрового печива, а також цукрового печива з посипанням Coffee Break, Tea

Time. Обладнання фірми Hansa Industrie-Mixer виробництва Німеччини по виробництву зефіру. Комплексне обладнання фірми Caotech виробництва Голландії з виробництва шоколадних мас, що дозволяє отримати шоколад і шоколадну глазур вищої якості, і поліпшити загальні смакові якості кондитерських виробів.

Відомо, що у 2009 році фабрика зверталася до керівництва країни з проханням надати підтримку у збереженні робочих активів та робочих місць та захистити від спроби рейдерського захоплення підприємства. Восени 2017 року на території фабрики сталася пожежа без потерпілих. Інформація про збитки відсутня.

ЗАТ «Одесакондитер» випускало більше 250 найменувань кондитерських виробів, а саме: карамель, цукерки, шоколад, зефір, мармелад, драже, печиво, крекер, вафлі, а з 2019 року, нажаль, припинило основну операційну діяльність.

Станом до 2021 року: асортимент продукції нараховував понад 300 найменувань: цукерки «Візаві», «Овація», «Маестро», «Люкс ретро», «Люкс королівські», «Мадонна», «Мадемуазель де Люкс», «Форсаж», «Вернісаж», «Флірт», «Бравісімо», «Віват», «Чарівність», набори цукерок «Пале рояль», «Золотий Дюк», «Колекція», шоколад «Люкс екстра» з молоком, чорний, десертний, шоколад. батончик «Сало в шоколаді», мармелад «Люкс-мармеладка» та ін., серед них – переможці престижних вітчизняних та європейських рейтингів, володарі низки міжнародних нагород за якість. Експорт: Азербайджан, Казахстан, Вірменія, Грузія, країни Балтії, Монголія, Канада, Ізраїль, США.

Станом на 2021 ЗАТ «Одесакондитер» припинило виробничу діяльність, а ЗАТ «Торговий дім «Люксембурзький»» знаходиться в стані припинення, згідно із судовим рішенням про визнання банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури. На сьогоднішній день на підприємстві працює близько 24 осіб, виробнича діяльність припинена, актуальний рід діяльності –

надання в оренду й експлуатацію власного чи орендованого нерухомого майна (здача в оренду промислових площ – склади, цехи, тощо).

Техніко-економічну характеристику доповнює розрахунок основних фінансово-економічних показників діяльності ЗАТ «Одесакондитер» на початок 2021-2022 роки в табл. 2.1. У зв'язку з тим, що підприємство не виробляє продукцію з 2020 року, розглянемо аналіз основних техніко-економічних показників без даних з виробництва та реалізації продукції.

Таблиця 2.1

Основні фінансово-економічні показники діяльності
підприємства ЗАТ «Одесакондитер»

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення	
			абс.	%
1. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис.грн.	962	2025	1063,00	110,50
2. Собівартість реалізованої продукції, тис.грн.	-	-	-	-
3. Адміністративні витрати, тис.грн.	7104	5751	-1353,00	-19,05
4. Витрати на збут, тис.грн.	40	41	1,00	2,50
5. Валовий прибуток, тис.грн.	962	2025	1063,00	110,50
6. Повна собівартість послуг, тис.грн.	7144	5792	-1352,00	-18,92
7. Витрати на 1 гривню реалізованої продукції, коп.	-	-	-	-
8. Фінансовий результат до оподаткування, тис.грн., в тому числі:	-8449	-2560	5889,00	-69,70
- від основної операційної діяльності	-6182	-3767	2415,00	-39,07
- від іншої операційної діяльності	-2437	-15	2422,00	-99,38
- від фінансової діяльності	0	842	842,00	x
- від іншої діяльності	170	380	210,00	123,53
9. Податок на прибуток, тис.грн.	-	-	-	-
10. Чистий прибуток, тис.грн.	-8449	-2560	5889,00	-69,70
11. Матеріальні витрати, тис.грн	-	-	-	-
12. Середня облікова кількість штатних працівників облікового складу, осіб.	24,00	24,00	0,00	0,00
13. Продуктивність праці одного штатного працівника облікового складу, грн.	40083,33	84375,00	44291,67	110,50
14. Фонд оплати праці штатних працівників облікового складу, тис.грн.	3486,00	3292,00	-194,00	-5,57
15. Середня річна заробітна плата одного штатного працівника облікового складу, грн.	145250,00	137166,67	-8083,33	-5,57

Продовження табл. 2.1

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення	
			абс.	%
16. Середньорічна вартість основних засобів за основним видом діяльності, тис.грн.	57318	56728	-590,00	-1,03
17. Фондовіддача, грн. - по послугам	0,02	0,04	0,02	112,69
- по прибутку	-0,11	-0,07	0,04	-38,43
18. Фондорентабельність, %	-14,74	-4,51	10,23	x
19. Середня річна вартість оборотних коштів, тис.грн.	14893,00	7430,50	-7462,50	-50,11
20. Коефіцієнт оборотності оборотних коштів	0,065	0,273	0,21	в 3,22 р.
21. Рентабельність основної діяльності %	-11,70	-3,99	7,71	x
22. Середня річна сума дебіторської заборгованості	-	-	-	-
23. Середня річна сума кредиторської заборгованості	28047,50	28850,00	802,50	2,86
24. Коефіцієнт поточної ліквідності (покриття)	0,204	0,132	-0,073	x
25. Коефіцієнт швидкої (критичної) ліквідності	0,187	0,114	-0,073	x
26. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,187	0,114	-0,073	x

* розраховано на підставі фінансової та статистичної звітності підприємства

Дані табл. 2.1 свідчать про покращення фінансових результатів діяльності підприємства в звітному році в порівнянні з попереднім, зменшення чистого збитку на 5889 тис.грн або на 69,70 %.

Так, в звітному році в порівнянні з попереднім зменшився збиток від основної операційної діяльності на 2415 тис.грн. або на 39,07 % та від іншої операційної діяльності на 2422 тис.грн. або на 99,38 %. Також спостерігається збільшення прибутку від фінансової діяльності та від іншої діяльності на 842 тис.грн. та 210 тис.грн. відповідно. Це сталося за рахунок збільшення чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) на 1063 тис.грн. або на 110,5 % та суттєвого зменшення адміністративних витрат на 1353 тис.грн. або на 19,05 % та повної собівартості послуг на 1352 тис.грн. або на 18,92 %.

Матеріальних витрат за проаналізований період ЗАТ «Одесакондитер» не мало, що не дає змогу визначити ефективність їх використання.

Трудові ресурси на підприємстві використовуються достатньо ефективно, про що свідчить збільшення продуктивності праці одного штатного працівника облікового складу в звітному році в порівнянні з попереднім на 44291,67 грн. або на 110,50 % та зменшення середньорічної заробітної плати одного штатного працівника облікового складу на 8083,33 грн або на 5,57 %.

Фондовіддача по послугам та по прибутку в звітному році в порівнянні з попереднім покращилась на 0,02 грн. та 0,04 грн відповідно. Покращення фондорентабельності на 10,23 % пункти також свідчить про незначне покращення щодо ефективності використання ЗАТ «Одесакондитер» основних засобів.

Коефіцієнт оборотності оборотних коштів відображає швидкість обороту оборотних активів і показує, скільки грошових одиниць реалізованої продукції приносить кожна одиниця оборотних коштів та його збільшення в звітному році в порівнянні з попереднім в 3,22 р. свідчить про прискорення оборотності оборотних коштів, що позитивно характеризує діяльність досліджуваного підприємства.

Проте рентабельність основної діяльності як звітному році та в попередньому мала від'ємне значення оскільки ЗАТ «Одесакондитер» за проаналізований період мало негативний фінансовий результат. Але про загальне покращення ситуації в звітному році в порівнянні з попереднім свідчить покращення результативності основної операційної діяльності підприємства даного підприємства.

Показники ліквідності (поточної, швидкої та абсолютної) були поза межами нормативного значення за весь проаналізований період та мали тенденцію до зменшення, що дає змогу стверджувати, що баланс підприємства не є абсолютно ліквідним, що негативно впливає на його фінансовий стан та платоспроможність.

2.2. Аналіз ефективності використання основних засобів

Аналіз наявності, складу, структури та руху основних засобів здійснюють за даними форми №11-ОЗ «Звіт про наявність та рух основних засобів, амортизацію (знос)», форми №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» та форми №5 «Примітки до річної фінансової звітності» за допомогою аналітичної табл. 2.2.

Таблиця 2.2

Аналіз наявності та руху основних засобів

Основні засоби	Наявність на початок року		Надійшло у звітному році, тис.грн.	Вибуло у звітному році, тис.грн.	Наявність на кінець року	
	тис.грн.	%			тис.грн.	%
Усього по підприємству	57633	100,00	0	1810	55823	100,00
в т.ч. за видами економічної діяльності:						
- ОЗ основного виду діяльності	57633	100,00	0	1810	55823	100,00
- ОЗ інших видів діяльності	0	0,00	0	0	0	0,00

* розраховано на підставі фінансової та статистичної звітності підприємства

За даними табл. 2.2 можна зробити висновки щодо зміни складу, структури та руху основних засобів у цілому по підприємству в звітному році порівняно з попереднім.

Так, за проаналізований період на підприємстві використовувалися основні засоби тільки основного виду діяльності. За звітний період спостерігається їх вибуття на суму 1810 тис. грн. та скорочення їх первісної вартості на кінець звітного року.

Рух основних засобів впродовж кожного року характеризують коефіцієнти оновлення та вибуття основних засобів.

На основі даних табл. 2.2 визначається система показників, що характеризують рух основних засобів, зокрема [23]:

1. Коефіцієнт надходження (K_n) характеризує частку всіх засобів, які надійшли в поточному році (OZ_n) у загальному їх обсязі на кінець цього року (OZ_k)

$$K_n = \frac{OZ_n}{OZ_{k.p}};$$

2. Коефіцієнт оновлення ($K_{он}$) показує лише частку нових засобів ($OZ_{нов}$), що надійшли за звітний рік, в загальному їх обсязі

$$K_{он} = \frac{OZ_{нов}}{OZ_{k.p}};$$

В звітному році не було надходження основних засобів на підприємство, тому дані показники розрахувати неможливо.

3. Коефіцієнт вибуття характеризує інтенсивність вибуття основних засобів ($OZ_{виб}$) з виробничої сфери

$$K_{виб} = \frac{OZ_{виб}}{OZ_{н.р}};$$

де $OZ_{п.р}$ – основні засоби на початок року.

$$K_{виб} = \frac{1810}{57633} = 0,0314$$

4. Коефіцієнт приросту вартості основних засобів ($K_{прир}$)

$$K_{прир} = \frac{OZ_n - OZ_{виб}}{OZ_{н.р}};$$

$$K_{прир} = \frac{0 - 1810}{57633} = -0,0314$$

Розрахунки свідчать, що рух основних засобів характеризується низькими темпами – коефіцієнти надходження і оновлення неможливо

розрахувати у зв'язку з відсутністю надходження основних засобів, коефіцієнт вибуття перебувають в межах 1%. Коефіцієнт приросту взагалі має від'ємне значення по причині відсутності оновлення основних засобів.

Аналіз стану основних засобів підприємства здійснюють, визначаючи такі показники, як коефіцієнт зносу і коефіцієнт придатності основних засобів на початок і на кінець року, виходячи з даних першого розділу активу балансу підприємства «Необоротні активи» форми №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за допомогою аналітичної табл. 2.3.

Таблиця 2.3

Аналіз стану основних засобів

Показники	На початок звітного року	На кінець звітного року	Відхилення
1. Первісна вартість основних засобів, тис.грн.	57633	55823	-1810,00
2. Знос основних засобів, тис.грн.	55207	53697	-1510,00
3. Залишкова вартість основних засобів, тис.грн.	2426	2126	-300,00
4. Коефіцієнт зносу основних засобів	0,958	0,962	0,004
5. Коефіцієнт придатності основних засобів	0,042	0,038	-0,004

* розраховано на підставі фінансової та статистичної звітності підприємства

За даними табл. 2.3 можна зробити висновки щодо стану основних засобів підприємства. Так, на початок та на кінець звітного року на підприємстві ЗАТ «Одесакондитер» є наявність достатньої кількості застарілого обладнання, і на кінець звітного року вона тільки збільшується, про що свідчить збільшення коефіцієнту зносу основних засобів на кінець звітного року в порівнянні з початком та його значення близько 1, тобто майже 100 % обладнання на підприємстві застаріле. Це також підтверджую зменшення залишкової вартості основних засобів на кінець звітного року на 300 тис.грн.

Отже слід відзначити, що основні засоби підприємства досить зношені і в такій ситуації перспективи підприємства залишаються не визначеними.

Аналіз структури основних засобів за основним видом діяльності здійснюють за даними розділу II форми №11-ОЗ за допомогою аналітичної табл. 2.4.

Таблиця 2.4

Аналіз структури основних засобів за основним видом діяльності

Показники	Наявність на кінець року, тис.грн.		Структура, %	
	попереднього	звітнього	попередній рік	звітний рік
Усього основних засобів за основним видом діяльності	57633	55823	100	100
1. Будівлі, споруди та передавальні пристрої	12657	12657	21,96	22,67
2. Машини та обладнання	41720	39910	72,39	71,49
3. Транспортні засоби	2615	2615	4,54	4,68
4. Інструменти, прилади, інвентар	288	288	0,50	0,52
5. Інші основні засоби	353	353	0,61	0,63

* розраховано на підставі фінансової та статистичної звітності підприємства

Дані табл. 2.4 дають можливість проаналізувати динаміку структури основних засобів за основним видом діяльності.

Так, на кінець попереднього року найбільшу питому вагу основних засобів за основним видом діяльності займали машини та обладнання – 72,39 %; будівлі, споруди та передавальні пристрої – 21,96 %; транспортні засоби – 4,54 %; інструменти, прилади, інвентар та інші основні засоби в структурі займають менше 1 % кожний.

На кінець звітнього року відбулися наступні структурні зрушення, вибуття машин та обладнання на 1810 тис.грн призвело до зменшення їх питомої ваги в загальному обсязі основних засобів за основним видом діяльності до 71,49 % та збільшення питомої ваги будівель, споруд та передавальних пристроїв до 22,67%. З іншими групами основних засобів за основним видом діяльності суттєвих зрушень в їх питомій вазі не спостерігається.

Аналіз озброєності праці здійснюють на підставі даних форми №11-03, форми №1-ПВ та форми №1П-НПП за допомогою аналітичної табл. 2.5. Середню річну вартість основних засобів за основним видом діяльності визначають як середню арифметичну між її значеннями на початок і на кінець року. Середню річну вартість активної частини основних засобів (машин та обладнання) визначають як середню арифметичну між її значеннями на початок і на кінець року.

Таблиця 2.5

Аналіз озброєності праці

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення	
			абс.	%
1. Середня річна вартість основних засобів за основним видом діяльності, тис.грн.	57318,0	56728,0	-590,0	-1,03
2. Середня річна вартість активної частини основних засобів (машин та обладнання), тис.грн.	41405	40815	-590,0	-1,42
3. Середня облікова кількість штатних працівників облікового складу, осіб	24	24	0,0	0,00
4. Фондоозброєність праці, тис.грн./особу	2388,25	2363,67	-24,58	-1,03
5. Технічна озброєність праці, тис.грн./особу	1725,21	1700,63	-24,58	-1,42
6. Продуктивність праці 1-го штатного працівника облікового складу, грн.	40083,33	84375,00	44291,67	110,50

* розраховано на підставі фінансової та статистичної звітності підприємства

На підставі даних табл. 2.5 можна визначити рівень і динаміку озброєності праці, а також порівняти темп зміни фондоозброєності праці з темпом зміни продуктивності праці в звітному році порівняно з попереднім.

Оскільки на підприємстві у звітному році в порівнянні з попереднім чисельність персоналу не змінилась та зменшилися середня річна вартість основних засобів за основним видом діяльності і їх активної частини, фондоозброєність і технічна озброєність праці скоротились, відповідно, на 1,03 % і 1,42 %.

Зростання продуктивності праці в таких умовах свідчить про збільшення рівня інтенсивного використання виробничого потенціалу підприємства.

Аналіз використання основних засобів здійснюють на підставі результатів попередніх розрахунків та даних форми №1 П-НПП за допомогою аналітичної табл. 2.6.

Таблиці 2.6

Аналіз використання основних засобів і впливу фондovіддачі на динаміку чистого доходу від реалізації

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення		
			Всього	в т.ч. за рахунок	
				основних засобів	фондовіддачі
1. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис.грн.	962	2025	1063	-9,90	1072,90
2. Середня річна вартість основних засобів за основним видом діяльності, тис.грн.	57318	56728	-590	-9,90	x
3. Фондовіддача, грн./грн.	0,02	0,04	0,02	x	1072,90
4. Фондомісткість, грн./грн.	59,58	28,01	-31,57	-	-

* розраховано на підставі фінансової та статистичної звітності підприємства

За даними табл. 2.6 можна визначити зміну показника ефективності використання основних засобів, а також розрахувати міру впливу фондovіддачі і вартості основних засобів на зміну чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) в звітному році порівняно з попереднім.

Так, в порівнянні з попереднім роком чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) збільшився на:

$$\Delta Q = Q_{зр} - Q_{пр} = 2025 - 962 = 1063 \text{ тис.грн,}$$

в тому числі під впливом змін [23]:

- середньорічної вартості основних засобів

$$\Delta Q_{ос} = (56728 - 57318) * 0,02 = -9,90 \text{ тис.грн;}$$

- фондovіддачі

$$\Delta Q_f = (0,04 - 0,02) * 56728 = 1072,9 \text{ тис.грн.}$$

Балансова перевірка:

$$\Delta Q = -9,90 + 1072,9 = 1063 \text{ тис.грн,}$$

тобто сукупний вплив факторів збігається із загальною зміною.

Із загальної суми приросту чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) на 1063 тис.грн. зростання фондівддачі забезпечило 100,93 % $[(1072,90: 1063) \times 100]$ приросту, а зменшення вартості основних засобів – 0,93 % $[(-9,90: 1063) \times 100]$ зменшення. Це свідчить, що збільшення чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) у звітному році в порівнянні з попереднім роком має місце за рахунок інтенсивного використання основних засобів.

3. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ У ЗАТ «Одесакондитер»

3.1. Організація бухгалтерського обліку на підприємстві

Облікова політика ЗАТ «Одесакондитер» складена та відповідає вимогам Закону України від 16 липня 1999 року № 996-XIV «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку. Метою підприємства є дотримання єдиної методики відображення господарських операцій та забезпечення своєчасного надання достовірної інформації користувачам фінансової звітності.

При відображенні в бухгалтерському обліку господарських операцій і подій застосовують норми відповідних положень (стандартів) бухгалтерського обліку, затверджених Міністерством фінансів України. За відсутності необхідних норм у вітчизняних НП(С)БО застосовуються аналогічні норми системи міжнародних стандартів фінансової звітності МСБО – МСФЗ на підставі того, що національні стандарти не можуть суперечити міжнародним.

Застосовується план рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій і організацій. З метою забезпечення необхідної деталізації обліково-економічної інформації з дозволу головного бухгалтера вводиться додаткова система субрахунків.

Облік витрат підприємства ведеться на рахунках класу 9 «Витрати діяльності», для обліку господарських операцій ЗАТ «Одесакондитер» не використовує рахунки класу 8 «Витрати за елементами».

Бухгалтерський облік ведеться з використанням комп'ютерних програм: MEDOC IS та власно розробленої програми Access (рис. 3.1). Перед складанням річної фінансової звітності проводиться інвентаризація активів та зобов'язань підприємства станом на 1 грудня поточного року.

Рис. 3.1. Схема автоматизованої форми ведення бухгалтерського обліку ЗАТ «Одесакондитер»

Проводиться 1 раз на місяць раптова ревізія каси. Для проведення інвентаризації створена постійно діюча комісія. Установлена межа суттєвості для:

Працівники відділу бухгалтерії застосовують для обробки інформації наступні програми: MSWord, MSExcel. У програмі MSWord в основному створюється і редагуються текстові документи та звіти. В цьому форматі працівники відділу отримують інформацію від інших підрозділів, керівництва та державних служб. У програмі MSExcel складаються різноманітні таблиці для подальших обчислень, дозволяє вирішувати завдання і тому є поширеною програмою в усіх підрозділах ЗАТ «Одесакондитер».

Таким чином, відділ бухгалтерії працює згладжено завдяки новим автоматизованим технологіям, програмним забезпеченням та кваліфікованими працівниками відділу.

Організація бухгалтерського обліку у ЗАТ «Одесакондитер» наведено на рис. 3.2.

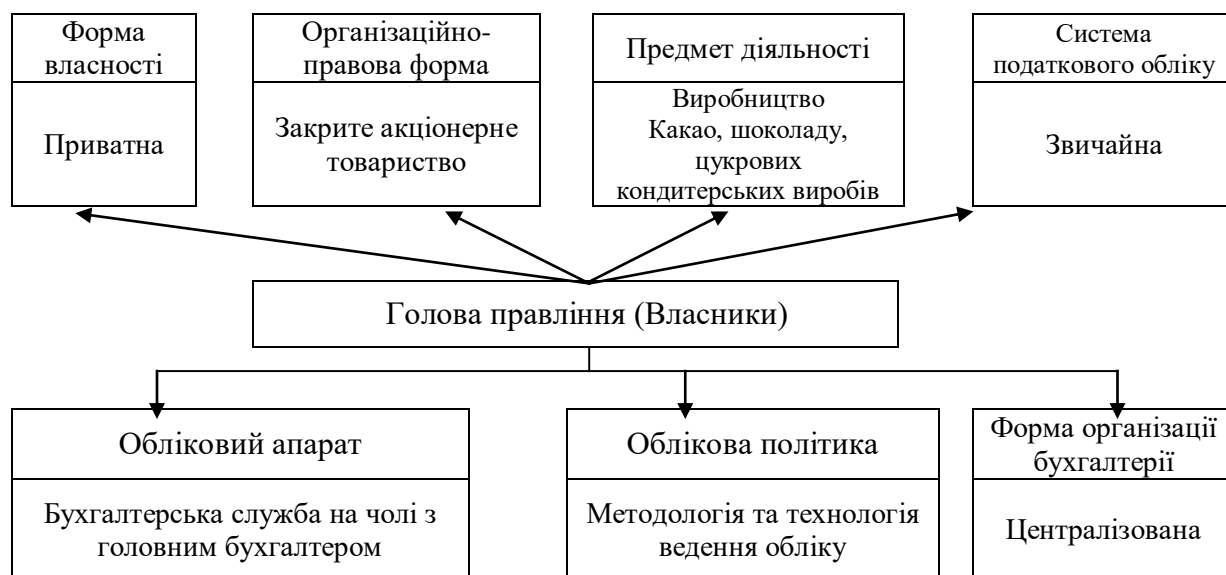

Рис. 3.2. Організація бухгалтерського обліку у ЗАТ «Одесакондитер»

Більша частина завдань, покладених на відділ бухгалтерії вирішується на більш якісному рівні та з використанням меншого часу завдяки комп'ютерним технологіям та інтегрованих на ньому програм:

- окремих об'єктів обліку, що належать до активів, зобов'язань та власного капіталу підприємства, – 5% підсумку від активів, зобов'язань і власного капіталу відповідно;

- окремих видів доходів і витрат – 2% чистого прибутку (збитку) підприємства;

- проведення переоцінки або зменшення корисності об'єктів основних засобів – відхилення залишкової вартості від їхньої справедливої вартості у розмірі 10 % такого відхилення;

- визначення подібних активів – різниця між справедливою вартістю об'єктів обміну не повинна перевищувати 10 %;

– статей фінансової звітності – 500 грн.

При перерахуванні доходів, витрат і грошових коштів, виражених в іноземній валюті, середньозважений валютний курс не застосовується.

Величина резерву сумнівних боргів на створюється, також не створюється резерв забезпечення на виплату відпусток працівникам підприємства.

Резервування коштів на додаткове пенсійне забезпечення, реструктуризацію, виконання зобов'язань за обтяженими контрагентами не провадиться.

Контроль за виконанням наказу про облікову політику покладається на фінансового директора та головного бухгалтера підприємства ЗАТ «Одесакондитер».

Підставою для запису в регістрах бухгалтерського обліку у ЗАТ «Одесакондитер» є первинні документи, що фіксують факт здійснення господарської операції, а також розрахунки бухгалтерії та бухгалтерські довідки, підготовлені, оформлені і засвідчені у порядку, встановленому нормативними актами, обліковою політикою, наказами Генерального директора, розпорядження уповноважених ним осіб.

Підставою для формування даних податкового обліку є: первинні облікові документи (включаючи бухгалтерські довідки); аналітичні документи бухгалтерського обліку.

Система бухгалтерського обліку у ЗАТ «Одесакондитер» складається з:

- ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності;
- виконання розрахунків;
- збір статистичних даних;
- розробку планів.

Бухгалтерський облік охоплює усю сукупність господарської та фінансової діяльності підприємства.

Головною задачею бухгалтерського обліку на підприємстві являється як одержання точної та достовірної інформації про господарчі процеси в

результатах діяльності підприємства, так і для використання кредиторами, податковими, фінансовими та банківськими органами та іншими зацікавленими юридичними та фізичними особами.

Обов'язки працівників бухгалтерського відділу у ЗАТ «Одесакондитер» представлені в табл. 3.1.

Таблиця 3.1

Склад та розподілення обов'язків фінансово-економічного відділу
у ЗАО «Одесакондитер»

Посада	Скорочений зміст службових обов'язків
Головний бухгалтер	Загальне керування обліком та звітністю. Організовує контроль та ревізію. Перевіряє та підписує первинну та річну бухгалтерську документацію. Веде облік валових витрат та валових доходів підприємства. Облік ЗЕД підприємства. Облік розрахунків з постачальниками послуг. Облік валютних операцій та розрахунків по податкам та платежам.
Бухгалтер	Веде облік матеріалів на підприємстві. Складає оборотні відомості за матеріальними рахунками 20,26 та ін. Веде облік за рахунками 10, 11, 12,13, 15, 22. Нараховує амортизацію нематеріальних активів. Веде облік розрахунків з покупцями. Веде облік за рахунками 361, 362. Веде облік матеріалів за субрахунками рахунку 20 та виробництва за рахунками 23, 25, 26 . Веде облік грошових коштів за рахунками 301,311,333.
Бухгалтер з заробітної плати та розрахунків	Складає розрахунково-платіжні відомості на оплату праці. Складає зведені відомості обліку праці та заробітної платні. Оформляє звітність до органів соціального страхування. Складає довідки про суми нарахованої заробітної плати. Веде облік розрахунків з поставниками та підрядниками. Складає та оброблює відомості по рахункам 63,372. Приймає готівкові грошові кошти і оформлює касові документи. Веде облік на рахунку 30. Приймає і видає готівку, веде касову книгу, складає реєстри депонованих сум, складає звіт по касі.

Основними завданнями бухгалтерського відділу у ЗАТ «Одесакондитер» полягають у: здійсненні необхідних розрахунків, на основі яких вносить пропозиції керівництву підприємства щодо розподілу наявних фінансових ресурсів між виробничими підрозділами і функціональними службами; розробка поточних й оперативних фінансових планів та інших планових фінансових документів, пошук резервів збільшення прибутку та інших фінансових ресурсів для забезпечення потреб підприємства в коштах на фінансування виробництва, капітальних вкладень, соціальних потреб; здійснення контролю за виконанням показників фінансового плану підрозділами і підприємством загалом, а також контролю за використанням

фінансових ресурсів на непродуктивні витрати; оперативний контроль за надходженням грошових коштів від реалізації продукції (робіт, послуг), своєчасним розв'язанням претензій у сфері розрахунків з постачальниками і споживачами; забезпечення роботи щодо виконання фінансових зобов'язань підприємства перед бюджетом, своєчасне внесення податків та інших (неподаткових) платежів перед небюджетними фондами, банками, постачальниками, робітниками та службовцями; комплексний аналіз господарської діяльності підприємства та його структурних підрозділів з метою виявлення причин невиконання планів.

Дослідження показало, що у ЗАТ «Одесакондитер» бухгалтерський облік ведеться відповідно до нормативних та законодавчих актів та повністю автоматизовано, що дає можливість повністю звільнитися від помилок (перенесення даних одного облікового реєстра в інший), оскільки при автоматизованому обліку ведеться лише один обліковий реєстр, всі інші формуються автоматично і ризик помилки при переносі даних між реєстрами відсутнє.

3.2. Організація обліку основних засобів у ЗАТ «Одесакондитер»

Облік основних засобів, як і всі ділянки бухгалтерського обліку на підприємстві, повністю автоматизовано за допомогою програми MEDOC IS.

Для обліку основних засобів бухгалтерія ЗАТ «Одесакондитер» використовує рахунок 10 «Основні засоби», який призначено для обліку й узагальнення інформації про наявність та рух власних або отриманих на умовах фінансової оренди об'єктів і орендованих цілісних майнових комплексів, які віднесені до складу основних засобів, а також об'єктів інвестиційної нерухомості, та відповідні субрахунки до нього в залежності від категорії об'єкта основного засобу [34]:

- 103 «Будинки та споруди»;
- 104 «Машини та обладнання»;

- 105 «Транспортні засоби»;
- 106 «Інструменти, прилади та інвентар».

Також працівники бухгалтерії ЗАТ «Одесакондитер» використовують субрахунок 112 «Малоцінні необоротні матеріальні активи», де відображається вартість предметів, строк корисного використання яких більше одного року, зокрема спеціальні інструменти і спеціальні пристосування, вартість яких погашається нарахуванням зносу за встановленою підприємством ставкою (нормою) з урахуванням очікуваного способу використання таких об'єктів та інші предмети, які за вартісними ознаками підприємством зараховано до складу малоцінних необоротних матеріальних активів.

Операції з надходження, введення в експлуатацію, модернізація, реалізація, ліквідація реєструються відповідними первинними документами.

На ЗАТ «Одесакондитер» основні засоби надходять у результаті придбання за грошові кошти, оприбуткування надлишків основних засобів, виявлених при інвентаризації, внутрішнього переміщення тощо.

Придбання основних засобів на підприємстві здійснюється на підставі заявок керівників структурних підрозділів на придбання необхідного об'єкту основних засобів. На підставі даних заявок начальник відділу матеріально-технічного забезпечення організовує придбання об'єкту. Надходження об'єктів основних засобів оформлюється накладними.

Введення в експлуатацію основних засобів здійснюється комісією, призначеної для цієї мети наказом керівника підприємства, та оформляється «Актом приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів» за формою № ОЗ-1 в одному екземплярі на кожен об'єкт. Складання загального акту на кілька прийнятих об'єктів основних засобів здійснюється лише відносно господарського інвентарю, інструментів, устаткування, якщо ці об'єкти однотипні, мають однакову вартість, приймаються одночасно та під відповідальність однієї і тієї ж особи.

Акт є єдиним первинним бухгалтерським документом, у якому вказується: склад комісії, докладна характеристика об'єкта, джерело придбання (зведення), рік побудови або випуску заводом, дата введення в експлуатацію, коротка технічна характеристика, результати випробувань, його відповідність технічним умовам, висновок комісії. Вказується також, хто прийняв, необхідні відомості для нарахування зносу. У тому випадку, коли на підприємство надходять основні засоби, що були в експлуатації, в акті приймання-передачі вказують суми зносу.

Повністю оформлений акт разом із прикладеною технічною документацією після затвердження керівником підприємства передається в бухгалтерію.

Облік господарських операцій надходження основних засобів на підприємство ЗАТ «Одесакондитер» наведено в табл. 3.2.

Таблиця 3.2

Бухгалтерський облік надходження основних засобів на підприємство
ЗАТ «Одесакондитер»

№ операції	Зміст господарської операції	Дебет	Кредит	Сума, грн.
Придбано за грошові кошти				
1.	На підприємство одержано глазурувальну лінію VENONA & COLOSUS МК-60 (ENIGMA, POLSKA)	152	631	300000
2.	Відображено податковий кредит з ПДВ	641	631	60000
3.	Сплачено постачальнику за обладнання	631	311	360000
4.	Сплачено транспортній організації за доставку обладнання на підприємство	685	311	2700
5.	Відображено вартість доставки обладнання	152	685	2250
6.	Відображено податковий кредит з ПДВ	641	685	450
7.	Сплачено підрядній організації за монтаж обладнання	631	311	5700
8.	Відображено витрати на монтаж обладнання	152	631	4750
9.	Відображено податковий кредит з ПДВ	641	631	950
10.	Глазурувальна лінія введена в експлуатацію	105	152	307000
Внесок у Статутний фонд				
1.	Збільшено статутний капітал підприємства	46	40	150000
2.	У статутний капітал підприємства засновником внесено транспортний засіб	152	46	150000
3.	Автомобіль введена в експлуатацію	106	152	150000

Бухгалтерія на підставі ОЗ-1 відкриває «Інвентарну картку обліку основних засобів» (типова форма № ОЗ-6), присвоює об'єкту порядковий номер, що потім проставляється в акті приймання-передачі. Інвентарні картки є підставою для ведення аналітичного обліку основних засобів у гривнях (без копійок). Картки недіючих основних засобів групуються окремо.

Технічна документація, що складається до інвентарного об'єкта, після відкриття на нього інвентарної картки (запису в книгу) у бухгалтерії не зберігається, а передається під розписку у відповідний підрозділ підприємства.

Заповнені інвентарні картки реєструються в «Описах інвентарних карток обліку основних засобів» (форма № ОЗ-7,) які ведуться бухгалтерією (в одному екземплярі) по класифікаційних групах (видам) об'єктів основних засобів.

Для одержання аналітичних даних про наявність і рух основних засобів по їхніх класифікаційних ознаках у бухгалтерії за підсумковим даними записів за звітний місяць в інвентарних картках (книгах) заповнюється «Картка обліку руху основних засобів» за формою № ОЗ-8. Ці картки ведуться окремо по кожній галузевій групі та ознаці використання основних засобів, а по галузевій групі основної діяльності підприємства – по видах основних засобів.

Облік об'єктів основних засобів за місцем їх знаходження (експлуатації, зберігання) здійснюється в «Інвентарному списку основних засобів» (форма № ОЗ-9) у осіб, відповідальних за їх збереження.

Інвентарні картки, описи інвентарних карток, картки обліку руху основних засобів, інвентарні списки основних засобів формуються автоматично в програмі MEDOC IS.

Амортизацію основних засобів на ЗАТ «Одесакондитер» нараховують відповідно до податкового законодавства.

Нарахування бухгалтерської амортизації бухгалтер здійснює щомісячно автоматичним способом в програмі MEDOC IS та формуються такі господарські операції, відображені в табл. 3.3. На підприємстві для обліку витрат використовуються лише рахунки класу 9, тому амортизацію відносять на рахунків 23, 91, 92, 93, 94 в залежності від категорії та призначення (місця використання) об'єкта, що амортизується.

Таблиця 3.3

Облік амортизації основних засобів у ЗАТ «Одесакондитер»

№ операції	Зміст господарської операції	Дебет	Кредит	Сума, грн.
1.	Нарахована амортизація основних засобів виробничого призначення	23	131	1432,87
2.	Нарахована амортизація основних засобів, яка в кінці звітного місяця віднесена до виробничих накладних витрат	91	131	7685,32
3.	Нарахована амортизація основних засобів адміністративного призначення	92	131	12325,3
4.	Нарахована амортизація основних засобів, яка в кінці звітного місяця віднесена до витрат на збут	93	131	23758,41
5.	Нарахована амортизація основних засобів, яка в кінці звітного місяця віднесена до інших витрат операційної діяльності	94	131	8495,1

В бухгалтерському обліку нараховують амортизацію кожного об'єкту основних засобів (як виробничих, так і невиробничих).

За податковим обліком амортизацію нараховують щоквартально, використовуючи балансову вартість відповідної групи основних фондів на початок розрахункового кварталу та норми амортизації (квартальні) для відповідної групи основних фондів. Податкова амортизація не нараховується на невиробничі основні фонди, а також на основні фонди, що безоплатно одержані або виявлені надлишком при інвентаризації.

Для забезпечення експлуатаційності та ефективності використання, а також продовження строку служби основні засоби на підприємстві підлягають періодичним ремонтам (поточному, капітальному).

Підприємство самостійно планує витрати на всі види ремонтів, виходячи з технічного стану об'єктів основних засобів та забезпеченості матеріальними і фінансовими ресурсами. Ремонт основних засобів на підприємстві виконується в основному господарським способом ремонтно-механічними майстернями, транспортним цехом. Проте в деяких випадках підприємство змушене для ремонту певних об'єктів залучати підрядну організацію.

В бухгалтерському обліку ремонтні основних засобів не передбачають збільшення первісної вартості відповідних об'єктів, їх вартість зараховується у витрати звітного періоду, оскільки це заходи щодо підтримання об'єктів в робочому стані. А модернізація, реконструкція, добудова, дообладнання тощо, вартість яких відноситься до капітальних витрат, призводять до збільшення первісної вартості відповідних об'єктів.

В податковому обліку всі види ремонтів, модернізацій збільшують балансову вартість відповідних груп основних фондів (за мінусом 10 %, які підприємство має право віднести до складу валових витрат).

Приймання закінчених робіт з добудови та дообладнання об'єкта, які були здійснені у порядку капітальних вкладень та збільшують його балансову вартість, оформляється «Актом приймання-здачі відремонтованих, реконструйованих і модернізованих об'єктів» (форма № ОЗ-2), на підставі якого роблять відповідні записи в інвентарних картках із зазначенням дати і вартості ремонту.

Якщо ремонт, реконструкцію або модернізацію виконує стороння організація, акт складають у двох екземплярах. Другий екземпляр передають організації, що здійснювала капітальний ремонт, реконструкцію, модернізацію.

Господарські операції з обліку ремонтних робіт основних засобів наведено в табл. 3.4.

Таблиця 3.4

Облік ремонту основних засобів на підприємстві ЗАТ «Одесакондитер»

№ операції	Зміст господарської операції	Дебет	Кредит	Сума, грн.
Ремонт основних засобів господарським способом				
1.	Списано будівельні матеріали на поточний ремонт приміщення складу	977	205	7560
2.	Списано МШП на поточний ремонт приміщення складу	977	22	897
3.	Нарахована зарплату робітникам, зайнятим ремонтом приміщення	977	661	12300
4.	Нарахування на зарплату робітникам, зайнятим ремонтом приміщення (ЄСВ)	977	65	2706
Ремонт основних засобів підрядним способом				
1.	Отримано рахунок та Акт виконаних робіт ТОВ «Віннер-Одеса» за встановлення сигналізації на автомобіль	152	631	2534,5
2.	Відображено податковий кредит з ПДВ	641	631	506,9
3.	Сплачено рахунок підряднику	631	311	3041,4
4.	Капітальні витрати, пов'язані з модернізацією (дообладнання), віднесено на збільшення первісної вартості	105	152	2534,5

Основними причинами вибуття основних засобів на ЗАТ «Одесакондитер» є ліквідація повністю амортизованих основних засобів та реалізація основних засобів.

При реалізації на кожен інвентарний об'єкт складається акт за формою № ОЗ-1. Реалізація об'єкта основних засобів оформляється накладною, у якій бухгалтерією зазначається первісна або відновлена вартість об'єкта, нарахований за час експлуатації знос, відпускна ціна, ПДВ та ін. До накладної додають також податкову накладну, технічну та іншу документацію.

Для списання об'єктів основних засобів, що стали непридатними до експлуатації, як і для приймання, створюється спеціальна комісія.

На пред'явлений до списання об'єкт комісія складає «Акт на списання основних засобів» (форма № ОЗ-3), а при списанні вантажного або легкового автомобіля, причепа або напівпричепа – «Акт на списання автотранспортних засобів» (форма № ОЗ-4).

В акті вказуються: найменування об'єкта, його інвентарний номер, дата введення в експлуатацію, місце експлуатації, первісна вартість, сума нарахованого зносу за період експлуатації, обґрунтування необхідності списання з балансу. Також у ньому визначаються витрати по ліквідації об'єкта та вартість матеріалів, які повинні бути оприбутковані після здійснення операції; робиться розрахунок результатів від ліквідації.

При складанні акту на списання автотранспортних засобів, крім того, вказується пробіг автомобіля, а при списанні основних засобів, що вибули внаслідок аварії, до акту додається копія акту про аварії, а також пояснюються причини аварії і вказуються міри, прийняті щодо винних осіб.

Акт на списання складається в двох екземплярах. Після затвердження керівником підприємства перший екземпляр акту передається в бухгалтерію, другий залишається у матеріально-відповідальній особі та слугує підставою для здачі на склад отриманих у результаті ліквідації об'єкта матеріалів.

Регістри аналітичного обліку основних засобів, що вибули, додаються до документів, якими оформлені факти вибуття основних засобів.

ЗАТ «Одесакондитер» не проводить операції, пов'язані з безоплатною передачею основних засобів іншим юридичним та фізичним особам, обміном на подібні або неподібні об'єкти, передачею у статутний фонд інших підприємств.

При вибутті основних засобів в бухгалтерському обліку формуються бухгалтерські проводки, відображені в табл. 3.5.

Один раз на рік (перед складанням річної фінансової звітності) на підприємстві проводиться інвентаризація основних засобів, в результаті якої можливе виявлення надлишків, недостачі основних засобів або неправильне їх зарахування на баланс. Під час останнього проведення інвентаризації основних засобів у ЗАТ «Одесакондитер» не було виявлено недостачі та надлишків, фактична наявність та стан основних засобів відповідає даним бухгалтерського обліку на підприємстві.

Облік вибуття основних засобів ЗАТ «Одесакондитер»

№ операції	Зміст господарської операції	Дебет	Кредит	Сума, тис.грн.
Продаж основного засобу				
1.	Відображено дохід від реалізації обладнання	361	742	3000
2.	Відображене податкове зобов'язання	742	641	500
3.	Дохід списаний на фінансовий результат	742	793	2500
4.	Списаний основний засіб у сумі нарахованого зносу	131	104	1810
5.	Списаний основний засіб у сумі залишкової вартості	972	104	1810
6.	Собівартість реалізованого основного засобу списана на фінансовий результат	793	972	1810
7.	Надійшла оплата покупця на поточний рахунок	311	361	3000
8.	Відображено прибуток	793	441	690
Основний засіб розбирається і оприбутковуються матеріали на суму 50 % залишкової вартості				
1.	Списаний основний засіб (обладнання) у сумі залишкової вартості	976	104	1810
2.	Списаний основний засіб (обладнання) у сумі нарахованого зносу	131	104	1810
3.	Собівартість основного засобу списана на фінансовий результат	793	976	1810
4.	Оприбутковані матеріальні цінності від розбирання основного засобу	20	746	350
5.	Дохід списаний на фінансовий результат	746	793	350
6.	Відображено збиток	442	793	1460
Основний засіб списується за бажанням власника				
1.	Списаний основний засіб (обладнання) у сумі залишкової вартості	131	104	1810
2.	Списаний основний засіб (обладнання) у сумі нарахованого зносу	972	104	1810
3.	Нараховане податкове зобов'язання з ПДВ (від ціни купівлі умовно)	972	641	362
4.	Витрати списані на фінансові результати	793	972	2172
5.	Відображено збиток	442	793	2172

В ф. №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» дані про основні засоби відображаються в I розділі активу балансу «Необоротні активи» у рядку 1010 «Основні засоби» на розраховану суму залишкової вартості, у рядку 1011 «первісна вартість» та у рядку 1012 «знос».

Більш детальна інформація з обліку основних засобів знаходяться в ф. № 11-ОЗ «Звіт про наявність та рух основних засобів, амортизацію (знос)» та ф. № 5 «Примітки до річної фінансової звітності», розділ II «Основні засоби».

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Провівши дослідження теоретичних та практичних аспектів організації та методики обліку та аналізу основних засобів у ЗАТ «Одесакондитер» можна зробити наступні висновки.

На ЗАТ «Одесакондитер» бухгалтерський облік ведеться згідно з Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» № 996-XIV від 16 липня 1999 р. (зі змінами), Національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку (зі змінами) та іншими нормативно-правовими актами, якими необхідно керуватися при веденні бухгалтерського обліку та складанні фінансової звітності за напрямом кваліфікаційної роботи бакалавра.

Бухгалтерський облік на підприємстві забезпечує суцільну реєстрацію всіх господарських операцій на підставі документів первинного обліку. При цьому облік базується на документуванні всіх господарських процесів і проведенні періодичних інвентаризацій, забезпечує вплив на мобілізацію резервів підприємства з метою зниження собівартості продукції.

Дані бухгалтерського обліку є основним джерелом інформації про господарську діяльність заводу.

Слід відмітити, що на протязі 2021-2022 рр. в господарській діяльності підприємства відбулися певні зміни. Так, в звітному році в порівнянні з попереднім зменшився збиток від основної операційної діяльності на 39,07 % та від іншої операційної діяльності на 99,38 %. Також спостерігається збільшення прибутку від фінансової діяльності та від іншої діяльності. Це сталося за рахунок збільшення чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) на 110,5 % та суттєвого зменшення адміністративних витрат на 19,05 % та повної собівартості послуг на 18,92 %.

Матеріальних витрат за проаналізований період ЗАТ «Одесакондитер» не мало, що не дає змогу визначити ефективність їх використання.

Трудові ресурси на підприємстві використовуються достатньо ефективно, про що свідчить збільшення продуктивності праці одного штатного працівника облікового складу в звітному році в порівнянні з попереднім на 110,50 % та зменшення середньорічної заробітної плати одного штатного працівника облікового складу на 5,57 %.

Фондовіддача по послугам та по прибутку в звітному році в порівнянні з попереднім покращилась на 0,02 грн. та 0,04 грн відповідно. Покращення фондорентабельності на 10,23 % пункти також свідчить про незначне покращення щодо ефективності використання ЗАТ «Одесакондитер» основних засобів.

Збільшення коефіцієнту оборотності оборотних коштів в звітному році в порівнянні з попереднім в 3,22 р. свідчить про прискорення оборотності оборотних коштів, що позитивно характеризує діяльність підприємства.

Проте рентабельність основної діяльності як звітному році та в попередньому мала від'ємне значення оскільки ЗАТ «Одесакондитер» за проаналізований період мало негативний фінансовий результат. Але про загальне покращення ситуації в звітному році в порівнянні з попереднім свідчить покращення результативності основної операційної діяльності підприємства даного підприємства.

Показники ліквідності (поточної, швидкої та абсолютної) були поза межами нормативного значення за весь проаналізований період та мали тенденцію до зменшення, що дає змогу стверджувати, що баланс підприємства не є абсолютно ліквідним, що негативно характеризує його фінансовий стан та платоспроможність.

В ході дослідження стану бухгалтерського обліку ЗАТ «Одесакондитер» встановлено, облік повністю автоматизовано, ведеться з використанням комп'ютерних програм: MEDOC IS та власно розробленої програми Access. Відповідальність за ведення бухгалтерського обліку покладено, перш за все, на директора, а також на головного бухгалтера.

Найбільш активну частину основних засобів на досліджуваному підприємстві складають машини та обладнання (майже 72 %), використання їх значно впливає на рівень фондівіддачі. Збільшення частки обладнання у загальному обсягу основних засобів є прогресивною тенденцією, тому в факторному аналізі впливу та зміні значення цього фактору приділяється важлива увага.

Дослідження показало, що система бухгалтерського обліку та внутрішньогосподарського контролю потребують удосконалення. Потрібно посилити контроль за збереженням та використанням основних засобів.

Для підвищення ефективності використання основних засобів на досліджуваному підприємстві ми пропонуємо їх модернізувати, збільшити час роботи обладнання, поліпшити склад і структуру. А також провести оновлення основних засобів, оскільки аналіз показав достатньо високий відсоток їх зношення (96,2 %).

Отже, щоб використання основних засобів ЗАТ «Одесакондитер» було економічно вигідним та достатньо ефективним, необхідно стежити за їх технічним станом для цього, при необхідності, залучати кваліфікованих спеціалістів для проведення складних ремонтних робіт; удосконалювати управління й організацію праці та виробництва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Александрова, В., Чайка, Т., Коротких, Н. Економіка підприємства: ефективне використання основних засобів. // Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» Економічні науки. № 3. 2022. С. 27-31.
2. Болух, В.З. Буриєвський, М.І. Економічний аналіз: навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2014. 556 с.
3. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник для студентів спеціальності «Облік і аудит» вищих навчальних закладів / під заг. ред. Ф.Ф. Бутинця. 8-ме вид., доп. і перероб. Житомир: ПП «Рута», 2009. 912 с.
4. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник для студентів спеціальності «Облік і аудит». 7-ме вид., доп. і перероб. Житомир: ПП «Рута», 2016. 832с.
5. Бутинець Т.А. Основні засоби: точка зору економіста / Т.А. Бутинець // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. 2012. Вип. 2(23). С. 22-36.
6. Бухгалтерський облік у галузях економіки: навч. посіб. / Сук Л. К. та ін. К.: Каравела, 2008. 208 с.
7. Буян І.В. Загальна економічна теорія (політична економія). Тернопіль: Лідер, 2015. 600 с.
8. Василенко. А. Амортизація в Податковому кодексі: вивчаємо нові правила // Все про бухгалтерський облік. № 22. 2011.
9. Верига Ю. А. Облікова політика підприємства: конспект лекцій. Київ: ЦУЛ, 2015. 315 с.
10. Верхоглядова Н.І. Бухгалтерський фінансовий облік: монографія, Київ: Центр навчальної літератури, 2010. 536 с.
11. Гарасим П.М., Журавель Г. П., Хомин П. Я. Курс фінансового обліку: навч. посіб. Київ: Знання, 2012. 566 с.

12. Гарасим П.М., Кізіма А.Я. Фінансовий облік і звітність на підприємствах різних галузей: навч. посіб. Тернопіль. Астон. 2015. 288 с.
13. Голов С.Ф. Бухгалтерський облік за міжнародними стандартами: практ. посіб. Київ: Лібра. 2016. 840 с
14. Губарик О.М. Класифікація та оцінка основних засобів підприємства *Дніпровський державний аграрно-економічний університет*: веб-сайт. URL: <https://dspace.dsau.dp.ua/bitstream/123456789/8341/1/%D0%93%D0%A3%D0%91%D0%90%D0%A0%D0%98%D0%9A.pdf> (дата звернення: 20.02.2024).
15. Гудзь Н. В. Денчук П. Н., Романів Р. В. Бухгалтерський облік: навч. посіб., 2-ге вид., переробл. і доповн. К.: ЦУЛ, 2016. 424 с.
16. Грачова Р.Є. Енциклопедія бухгалтерського обліку: монографія. Київ: Галицькі Контракти, 2010. 832 с.
17. Денчук П. Н., Гудзь, Р. В. Бухгалтерський облік: конспект лекцій. Тернопіль: ТАЙП, 2012. 420 с.
18. Дерев'янка Світлана. Актуальні питання амортизації основних засобів *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*: веб-сайт. URL: <http://ibo.wunu.edu.ua/index.php/ibo/article/view/243/243> (дата звернення: 05.03.2024).
19. Джеджула В.В., Єпіфанова І.Ю., Волоська Н.Р. Сутність поняття «основні засоби» // *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. Випуск 4 (04) 2016. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*: веб-сайт. URL: https://www.easterneurope-ebm.in.ua/journal/4_2016/27.pdf (дата звернення: 18.02.2024).
20. Жолнер І.В. Фінансовий облік за міжнародними та національними стандартами: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури. 2017. 368 с.
21. Інструкція з бухгалтерського обліку основних засобів і нематеріальних активів банку України: затверджена Постановою НБУ від 20

грудня 2005 р. № 480. *Zakon.rada*: веб-сайт. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws-/show/z0040-06> (дата звернення: 01.03.2024).

22. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку, активів капіталу, зобов'язань та господарських операцій підприємств та організацій: затверджена наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999р. №291 *Zakon.rada*: веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text> (дата звернення: 02.03.2024).

23. Конспект лекцій з курсу «Аналіз господарської діяльності» для студентів ступеню «Бакалавр» спеціальності 071 «Облік і оподаткування», денної та заочної форми навчання / Укл. О.П. Антонюк Одеса: ОНАХТ, 2018. 89 с.

24. Коробов М. Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств: навч. посіб. Київ. Знання. 2011. 378 с.

25. Костюнік О.В., Наконечна А.А. Економічний зміст та класифікація основних засобів // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Економічні науки. Випуск 21. Частина 1. 2016. С. 177-180.

26. Кравченко О.В., Селезньова О.В. Актуальні проблеми обліку основних засобів // Проблеми розвитку економіки підприємства: погляд молоді: Матеріали XV Міжнародної наукової конференції здобувачів вищої освіти (м. Харків, 07 квітня 2022 року). Х.: ХНАДУ. 2022. С. 154-156

27. Кременок А.М. Проблеми аналізу стану та руху основних засобів // Регіональна економіка та управління, № 5 (18). 2017. С. 97-100.

28. Леонова Ю.О. Особливості обліку основних засобів в умовах дії Податкового Кодексу України // Глобальні та національні проблеми економіки. Випуск 16. 2017 С. 872-876.

29. Лишиленко О.В. Бухгалтерський облік: підручник, 3-тє вид., перероб і допов. К.: ЦНЛ, 2009. 670 с.

30. Методичні вказівки до виконання курсової роботи з дисципліни «Фінансовий аналіз» для здобувачів вищої освіти ступеню «Магістр» спеціальності 071 «Облік і оподаткування» галузі знань 07 «Управління та

адміністрування» денної та заочної форми навчання / Укл. канд. екон. наук, доцент Т.М. Ступницька, канд. екон. наук, доцент О.П. Антонюк, доктор екон. наук, професор Купріна Н.М., Одеса: ОНТУ, 2022. 43 с.

31. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби», затверджене Наказом Міністерства Фінансів України від 27.04.2000 № 92. *Zakon.rada*: веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text> (дата звернення: 23.02.2024).

32. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», затверджене Наказом Міністерства Фінансів України від 31.12.1999 № 318. *Zakon.rada*: веб-сайт. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0269-1025> (дата звернення: 25.02.2024).

33. Основні засоби: Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 від 1.01.2009 *Minfin*: веб-сайт. URL: Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/document/92427/МСБО_16. дата звернення: 21.02.2024).

34. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій. Наказ № 291 від 30.11.99 р. зареєстрований в Міністерстві юстиції України 21.12.99р. за № 892/4185 (зі змінами).

35. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-V. *Zakon.rada*: веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 11.03.2024).

36. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань. Наказ Міністерства Фінансів України № 879 від 02.09.2014. *Zakon.rada*: веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14#Text> (дата звернення: 03.03.2024).

37. Порядок визначення розміру збитків від розкрадання, нестач, знищення (псування) матеріальних цінностей. Постанова № 116 від 22 січня 1996 р. *Zakon.rada*: веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/116-96-%D0%BF#Text> (дата звернення: 05.03.2024).

38. Причепя І.В., Руда Л.П. Економіка та організація виробництва: навч. посібник. Вінниця : ВНТУ, 2017. 186 с.
39. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. №996/XIV (зі змінами). *Zakon.rada*: веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 27.02.2024).
40. Радіонова Н.Й., Ременюк Л.М. Шляхи удосконалення бухгалтерського обліку і контролю основних засобів // Ефективна економіка № 11, 2015. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/11_2015/75.pdf (дата звернення: 20.05.2024).
41. Рузмайкіна І.В., Клименко Я.В. Облік основних засобів: перехідні положення впровадження Податкового кодексу // Наукові записки КНТУ, вип.11, ч.ІІ, 2011. С. 161-164.
42. Сарапіна О.А., Пінчук Т.А. Актуальні проблеми обліку основних засобів підприємства // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Економічні науки. Випуск 8. Частина 3. 2014. С. 123-126.
43. Смашнюк О.В. Особливості обліку основних засобів на підприємстві *Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ*: веб-сайт. URL: http://www.vtei.com.ua/images/2020/25_03_2020/3/17.pdf (дата звернення: 19.02.2024).
44. Сопко В.В. Бухгалтерський облік: навч. посібник, 3-тє вид.,пероб. і доп. К.: КНЕУ, 2010. 578 с.
45. Сук Л.К., Сук П.Л. Організація бухгалтерського обліку: підручник. К.: Каравела, 2009. 624 с.
46. Ткаченко Н. М. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність: підручник , 5-те вид., доповн. і переробл. К.: Алтера, 2011. 976 с.
47. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський фінансовий облік на підприємствах України. К.: А.С.К., 2011. 784 с.
48. Хом'як Р.Л. Бухгалтерський облік в Україні : навч. посіб. /Хом'як Р.Л. та ін., 2-е вид. Львів: Інтеллект-Захід, 2009. 820 с.

ДОДАТОК А

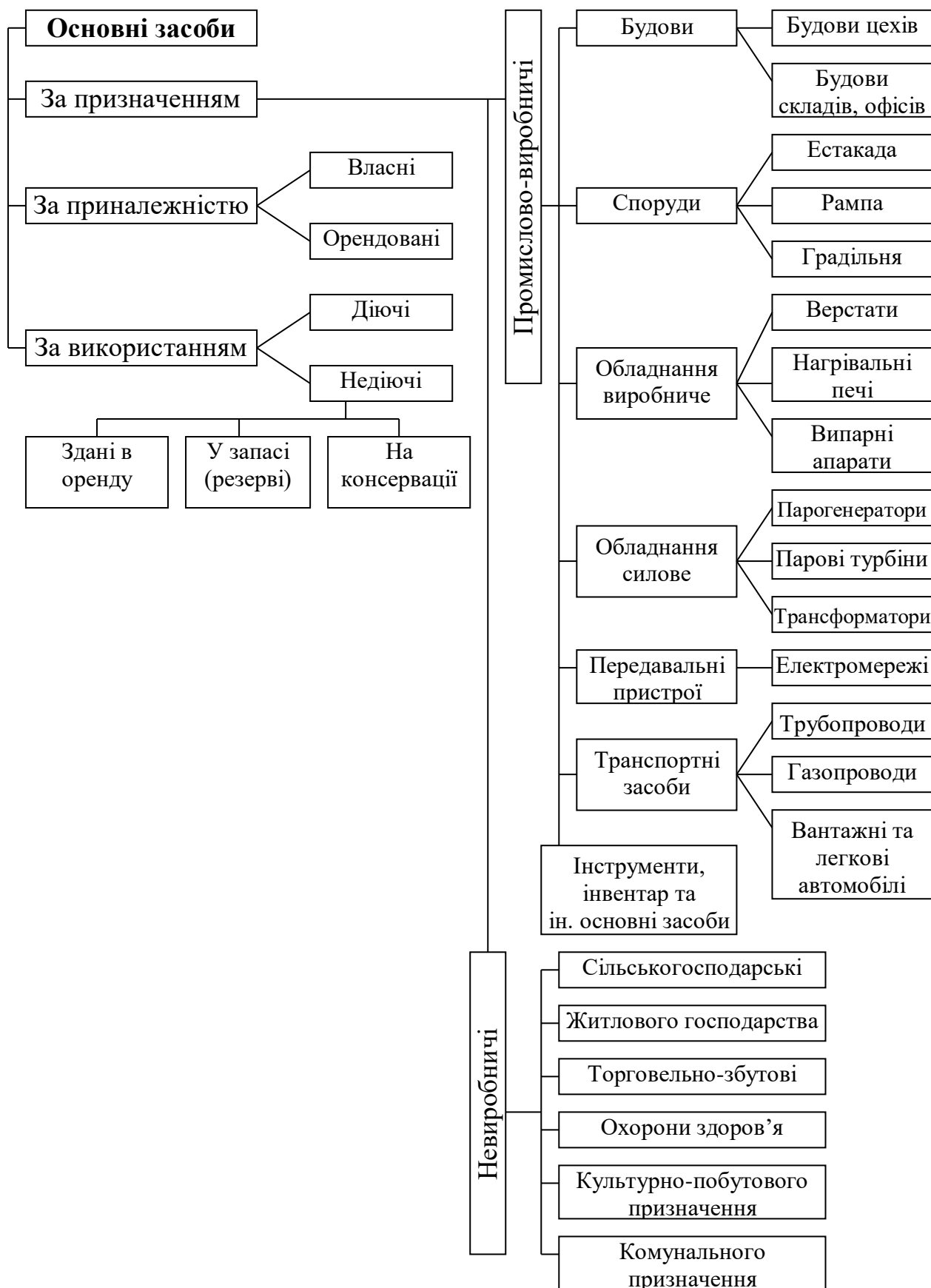

Рис. А1. Класифікація основних засобів [1, 14, 19, 38, 43]

Бухгалтерський облік надходження основних засобів

№ операції	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
Придбання за грошові кошти			
1.	Сплачено постачальнику за об'єкт основних засобів	631	311
2.	Відображено податковий кредит з ПДВ	641	644
3.	Одержано об'єкт основних засобів від постачальника	15	631
4.	Закриття рахунку з ПДВ	644	631
5.	Відображено витрати на транспортування, установку, монтаж, налагодження та інші витрати, безпосередньо пов'язані з доведенням об'єкту до стану, в якому він придатний до експлуатації	15	685
6.	Відображено податковий кредит з ПДВ	641	685
7.	Сплачено рахунок посередницької організації	685	311
8.	Об'єкт введено в експлуатацію	10	15
Безоплатне одержання			
1.	Безоплатно одержано об'єкт основних засобів	15	424
2.	Об'єкт введено в експлуатацію	10	15
3.	Одночасно з нарахуванням амортизації безоплатно отриманих об'єктів основних засобів буде відобразитися дохід	424	745
Внесок у Статутний фонд			
1.	Зареєстровано статутний капітал підприємства	46	40
2.	Внесок засновником в статутний капітал об'єкту	15	46
3.	Об'єкт основних засобів введено в експлуатацію	10	15
Будівництво підрядним способом			
1.	Отримано рахунок підрядної організації за будівництво об'єкту основних засобів	15	631
2.	Відображено податковий кредит з ПДВ	641	631
3.	Сплачено рахунок підрядника	631	311
4.	Об'єкт введено в експлуатацію	10	15
Будівництво господарським способом			
1.	Придбано проект будівництва об'єкту основних засобів	15	631
2.	Відображено податковий кредит з ПДВ	641	631
3.	Сплачено рахунок проектної організації	631	311
4.	Придбано будівельні матеріали та МШП	20,22	631
5.	Відображено податковий кредит з ПДВ	641	631
6.	Сплачено постачальнику за будівельні матеріали	631	311
7.	Будівельні матеріали та МШП відпущено на будівництво	15	20,22
8.	Нарахована заробітна плата будівельникам	15	66
9.	Нараховано на фонд оплати праці	15	65
10.	Об'єкт введено в експлуатацію	10	15
Обмін на подібні об'єкти			
1.	Списано залишкову вартість об'єкту, що передається в обмін на подібний об'єкт основних засобів	377	10
2.	Нараховано податкове зобов'язання з ПДВ	377	641
3.	Списано знос об'єкту, що передається в обмін на подібний об'єкт основних засобів	131	10
4.	Оприбутковано подібний об'єкт за залишковою вартістю	10	685

Продовження табл. А1

№ операції	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
5.	Відображено податковий кредит з ПДВ	641	685
6.	Взаємозалік заборгованостей	685	377
Обмін на неподібні об'єкти			
1.	Одержано об'єкт основних засобів в обмін на товари	15	631
2.	Відображено податковий кредит з ПДВ	641	631
3.	Відвантажено товари	361	701
4.	Зменшено дохід від реалізації на суму зобов'язання з ПДВ	701	641
5.	Списана собівартість реалізованих товарів	901	26
6.	Взаємозалік заборгованостей	631	361
7.	Об'єкт основних засобів введено в експлуатацію	10	15
Надходження в результаті інших операцій			
1.	Переведення до складу основних засобів раніше неправильно зарахованих МШП	10	112
2.	Списання зносу МШП	132	131

* складено на підставі [22, 27, 34]

Бухгалтерський облік ремонту основних засобів

№ операції	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
Ремонт основних засобів господарським способом			
1.	Об'єкт переведено в групу основних засобів, що виведені з експлуатації у зв'язку з проведенням модернізації	10	104
2.	Списано на ремонт (модернізацію обладнання) комплектуючі, запчастини та МШП	152	202, 207, 22
3.	Нараховано зарплату робітникам, зайнятим модернізацією об'єкту, та відрахування на соціальні заходи	152	661, 65
4.	Нарахована амортизація основних засобів, які використовувалися для проведення модернізації	152	131
5.	Після закінчення модернізації:		
6.	-об'єкт знов введено в експлуатацію;	104	10/0
	-капітальні витрати, пов'язані з модернізацією, віднесено на збільшення первісної вартості об'єкту	104	152
Ремонт основних засобів підрядним способом			
1.	Отримано рахунок підрядної організації за технічне обслуговування об'єкту і по акту вартість виконаних робіт віднесено до складу витрат звітного періоду	977	631
2.	Відображено податковий кредит з ПДВ	641	631
3.	Сплачено рахунок підряднику	631	311

* складено на підставі [19, 22, 27, 34, 38]

Облік вибуття основних засобів

№	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
Реалізація основних засобів			
1.	Об'єкт основних засобів реалізовано (передано покупцю)	361	742
2.	Нараховано податкове зобов'язання з ПДВ	742	641
3.	Списано знос реалізованого об'єкту	131	10
4.	Списано залишкову вартість об'єкту	972	10
5.	Надійшла оплата покупця на поточний рахунок	311	361
6.	В кінці звітнього періоду списуються на фінансові результати:		
	- доходи	742	793
	- витрати	793	972
7.	Відображено прибуток	793	441
Безоплатна передача основних засобів			
1.	Безоплатно передано об'єкт основних засобів	977	10
2.	Відображено податкове зобов'язання з ПДВ	977	641
3.	Списано знос об'єкту основних засобів	131	10
4.	Списано залишкову вартість об'єкту	976	10
5.	В кінці звітнього періоду списуються на фінансові результати витрати, пов'язані з безоплатною передачею об'єкту іншому підприємству	793	972
6.	Відображено збиток	442	793
Списання основних засобів у зв'язку з вимушеною заміною			
1.	Списано знос об'єкту основних засобів	131	10
2.	Списано залишкову вартість об'єкту	976	104
3.	Відображено податкове зобов'язання з ПДВ	976	641
4.	Оприбутковано на склад ТМЦ від ліквідації	207, 209	746
5.	Відображено витрати, пов'язані з демонтажем об'єкту	976	22, 66, 65
6.	В кінці звітнього періоду списуються на фінансові результати:	746	793
7.	- доходи від ліквідації	793	976
	- витрати, пов'язані з ліквідацією об'єкту		
8.	Відображено збиток	442	793
Ліквідація повністю амортизованих основних засобів			
1.	Списано знос об'єкту основних засобів	131	10
2.	Оприбутковано на склад ТМЦ від ліквідації	207, 209	746
3.	Відображено витрати, пов'язані з демонтажем об'єкту	976	22, 66, 65
4.	В кінці звітнього періоду списуються на фінансові результати:	746	793
5.	- доходи від ліквідації	793	976
	- витрати, пов'язані з ліквідацією об'єкту		
6.	Відображено збиток	793	441
Передача основних засобів у статутний фонд іншого підприємства			
1.	Списано знос об'єкту основних засобів, переданих у статутний фонд іншого підприємства	131	10
2.	Списано залишкову вартість об'єкту основних засобів	141	10
3.	Відображено суму різниці між справедливою та залишковою вартістю об'єкту	141	746
4.	В кінці звітнього періоду списуються на фінансові результати доходи від передачі об'єкту у статутний іншого підприємства	746	793

* складено на підставі [22, 27, 34]

Облік амортизації основних засобів

№ операції	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
Для підприємств, які не використовують рахунки класу 8			
	Нараховано амортизацію основних засобів:		
1.	об'єктів виробничого призначення	23, 91	131
2.	об'єктів загальногосподарського призначення	92	131
3.	об'єктів, що забезпечують збут продукції	93	131
4.	об'єктів житлово-комунального та соціально-культурного призначення, а також об'єктів, переданих в операційну оренду	949	131
Для підприємств, які використовують рахунки класу 8			
1.	Нараховано амортизацію основних засобів	831	131
2.	У кінці місяця суми амортизаційних відрахувань відносяться до:		
2.1.	виробничої собівартості продукції (товарів, робіт, послуг)	23	831
2.2.	виробничих накладних витрат	91	831
2.3.	адміністративних витрат	92	831
2.4.	витрат на збут	93	831
2.5.	інших витрат операційної діяльності	949	831

* складено на підставі [18, 22, 34, 38]

Облік первинної переоцінки основних засобів

№ операції	Зміст господарської операції	Дебет	Кредит	Сума
Дооцінка об'єктів основних засобів				
1.	Відображено дооцінку зносу об'єктів	10	131	сума збільшення зносу об'єктів основних засобів у зв'язку з їх дооцінкою
2.	Відображено дооцінку залишкової вартості об'єктів	10	423	сума дооцінки об'єктів основних засобів за вирахуванням суми збільшення зносу дооцінених об'єктів
2*	Відображено дооцінку об'єкту, залишкова вартість якого дорівнює нулю	10	423	загальна сума дооцінки об'єкту
Уцінка об'єктів основних засобів				
1.	Відображено уцінку зносу об'єктів	131	10	сума зменшення зносу об'єктів основних засобів у зв'язку з їх уцінкою
2.	Відображено уцінку залишкової вартості об'єктів	975	10	сума уцінки основних засобів за вирахуванням суми зменшення зносу уцінених об'єктів основних засобів

* складено на підставі [14, 22, 34, 38]

Облік результатів чергової переоцінки об'єктів основних засобів

Результат попередньої переоцінки залишкової вартості	Результат поточної переоцінки залишкової вартості	Кореспонденція Рахунків		Сума
		Дебет	Кредит	
Результат поточної переоцінки – дооцінка				
Дооцінка	Дооцінка	10	131	Сума дооцінки зносу об'єктів основних засобів
		10	423	Сума дооцінки залишкової вартості об'єктів основних засобів
Уцінка	Дооцінка в розмірі, що не перевищує суму попередніх уцінок	10	746	Сума витрат від попередньої уцінки
	Дооцінка в розмірі, що перевищує суму попередніх уцінок	10	423	Сума перевищення поточної дооцінки над сумою витрат від попередньої уцінки
	* При вибутті об'єкту основних засобів, який раніше переоцінювався, перевищення сум попередніх дооцінок над сумою попередніх уцінок залишкової вартості цього об'єкта включають до складу нерозподіленого прибутку з одночасним зменшенням додаткового капіталу	423	441	Сума перевищення сум попередніх дооцінок над сумою витрат від попередніх уцінок
Результат поточної переоцінки – уцінка				
Уцінка	Уцінка	131	10	Сума уцінки зносу об'єктів основних засобів
		975	10	Сума уцінки залишкової вартості
Дооцінка	Уцінка в сумі, що не перевищує результат попередніх дооцінок	423	10	Сума залишку додаткового капіталу попередньої дооцінки
	Уцінка в сумі, що перевищує результат попередніх дооцінок	975	10	Сума перевищення поточної уцінки над сумою додаткового капіталу від попередньої дооцінки

* складено на підставі [14, 22, 34, 38]

Облік результатів інвентаризації основних засобів

№ операції	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
Облік нестач основних засобів			
1.	Списано знос основних засобів	131	10
2.	Списана залишкова вартість основних засобів	976	10
3.	Відображено невідшкодовану суму нестачі	072	–
4.	Сума, що підлягає відшкодуванню винною особою	375	716
5.	Нараховано податкове зобов'язання з ПДВ	716	641
6.	Сума відшкодування, що підлягає сплаті до бюджету	716	641
7.	Сплачена сума відшкодування винною особою	301	375
8.	Перерахована сума відшкодування до бюджету	641	311
9.	З за балансового рахунку списана сума нестачі	–	072
10.	В кінці звітнього періоду на фінансові результати списуються:	793	947
11.	- витрати	716	793
	- доходи		
Облік надлишків основних засобів			
1.	Оприбуткування внаслідок проведеної інвентаризації раніше не врахованих основних засобів	10	746

* складено на підставі [22, 27, 34]